

A2007:016

Effektutvärdering av det regionala utvecklingsbidraget

En studie av effekter på svenska aktiebolag

Mattias Ankarhem, Niklas Rudholm, Shahiduzzaman Quoreshi

Effektutvärdering av det regionala utvecklingsbidraget

En studie av effekter på svenska aktiebolag

Mattias Ankarhem^{*}
Niklas Rudholm[†]
Shahiduzzaman Quoreshi^{*}

^{*} *ITPS*

[†] *Högskolan i Gävle samt HUI (Handelns utredningsinstitut)*

ITPS, Institutet för tillväxtpolitiska studier
Studentplan 3, 831 40 Östersund
Telefon 063 16 66 00
Telefax 063 16 66 01
E-post info@itps.se
www.itps.se

ISSN 1652-0483 (webb), 1652-8486 (tryck)
Lenanders Grafiska AB, Kalmar 2007

För ytterligare information kontakta Håkan Gadd
Telefon 063 16 66 38
E-post hakan.gadd@itps.se

Förord

Denna rapport behandlar det regionala utvecklingsbidraget, RUB, (numera kallad regionalt investeringsstöd). Stödet utgör en del i den aktiva regionalpolitik som Sverige har fört sedan mitten av 1960-talet och där fokus har legat på tillväxtmål under den studerade perioden, men även mot fördelningsmål under tidigare perioder. Studien är egeninitierad av ITPS och det övergripande syftet är att studera om RUB har haft avsedd effekt med avseende på de båda nämnda målen. Bakgrunden till att ITPS har tagit initiativ till studien är att bidraget är ett av de större företagsstöden, med utbetalningar på ungefär 9,2 miljarder kronor (2005 års priser) under perioden 1990 till 2005, emedan det tycks vara sparsamt med uppföljande kvantitativa utvärderingar (effektutvärderingar) av stödgivningens resultat.

Föreliggande arbete har utförts av Mattias Ankarhem (projektledare), Shahid Quoreshi och docent Niklas Rudholm (Högskolan i Gävle samt Handels utredningsinstitut). Under arbetets gång har studien, eller delar av den, diskuterats med fyra länsstyrelser, Nutek, Svenskt Näringsliv, Företagarna, Näringsdepartementet samt presenterats under Almedalsveckan. Utöver de ovanstående, vill författarna även tacka docent Xavier de Luna, Institutionen för statistik, Umeå universitet och Institutet för Arbetsmarknadsforskning (IFAU), Fil. Dr. Anders Stenberg, Institutet för social forskning, Stockholms universitet, samt Fil. Dr. Linda Andersson, Örebro universitet för värdefulla kommentarer och förslag.

Östersund, oktober 2007

Brita Saxton

Generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning	7
1 Inledning	9
2 Regionalpolitik, företagsstöd och det regionala utvecklingsbidraget	13
2.1 Syftet med RUB, utbetalningskriterier samt beslutsprocess	14
3 Data	21
4 Ekonometrisk metod och resultat	25
4.1 Analys av effekten på utfallsvariablerna	25
5 Sammanfattande diskussion	31
Referenser	33
Appendix: Ekonometrisk metod och resultat	35

Sammanfattning

Denna rapport behandlar det regionala utvecklingsbidraget, RUB, (numera kallad regionalt investeringsstöd). Det övergripande syftet är att studera om RUB har haft avsedd effekt på tillväxtmål och fördelningsmål, eller regional utjämning. I detta syfte studerar vi därför direkta effekter av RUB, under perioden 1990 till 1999, med avseende på avkastning på totalt kapital, sysselsättning, företagets direkta bidrag till bruttoregionprodukten (BRP), samt företagets investeringar (d v s vi har fyra *utfallsvariabler*).

Information om de företag som har erhållit RUB används för att med matchningsmetod skapa en kontrollgrupp av företag med samma sannolikhet att få bidraget, men som inte har erhållit det. Därefter har genomsnittsvärdet för respektive utfallsvariabel jämförts för bidragsgruppen med kontrollgruppen för att se om bidraget har haft effekt i form av högre genomsnittsvärden.

Den generella bilden av resultaten är att de kan liknas vid spridda skurar. Det förekommer statistiskt säkerställda positiva resultat (d v s RUB har effekt) men avsaknaden av statistiskt säkerställda positiva resultat är också ofta förekommande.

Avseende tillväxtmålet finner vi att RUB tycks ha haft en positiv inverkan på antalet anställda, mätt för perioden 1990–1999 som helhet. Studeras däremot resultaten för de enskilda åren överväger bilden att skillnaden mellan grupperna inte är statistiskt säkerställd.

Vid undersökning av företagets avkastning uppvisas endast ett statistiskt säkerställt resultat, av totalt 81. Det innebär att vi inte ser några statistiskt säkerställda skillnader i utveckling mellan RUB-företagen och företagen i kontrollgruppen.

Avseende företagets direkta bidrag till bruttoregionprodukten är skillnaden i medelvärden i den absoluta majoriteten av fallen inte statistiskt säkerställda.

Däremot är skillnaden i investeringar statistiskt säkerställd, vilket betyder att företagen i betydande omfattning tycks använda stöden för sina ändamål.

Avseende fördelningsmålet studeras om RUB har haft en positiv inverkan på företagets förmåga att överleva, det vill säga att inte försvinna från marknaden. Resultaten visar dock inte på någon ekonomiskt relevant skillnad i sannolikhet att lämna marknaden mellan de båda grupperna av företag. En beräkning av skillnadens storlek visar att även om resultatet är statistiskt säkerställt och positivt, så är skillnaden mycket liten i absoluta tal.

1 Inledning

Det övergripande syftet i denna rapport är att studera om regionalt utvecklingsbidrag, RUB, (numera kallad regionalt investeringsstöd) har avsedd effekt med avseende på 1) tillväxtmål och 2) fördelningsmål, eller regional utjämning. I detta syfte studerar vi därför direkta¹ effekter av RUB, under perioden 1990 till 1999, med avseende på följande fyra utfallsvariabler: 1) avkastning på totalt kapital, 2) sysselsättning, 3) företagets direkta bidrag till bruttoregionprodukten (BRP) samt 4) investeringar. Det görs på följande sätt: information om de företag som har erhållit RUB används för att med så kallade matchningsmetod skapa en kontrollgrupp av företag med samma sannolikhet att få bidraget, men som inte har erhållit det. Därefter har genomsnittsvärdet för respektive utfallsvariabel jämförts för bidragsgruppen med kontrollgruppen för att se om bidraget har haft effekt i form av högre genomsnittsvärden.

Det har i Sverige förts en aktiv regionalpolitik sedan mitten av 1960-talet, vars inriktning har skiftat mellan att periodvis ha tillväxt respektive fördelningsmål i fokus. Lokaliseringspolitiken hade fokus på ökad tillväxt genom ett effektivare regionalt resursutnyttjande inom näringslivet. Under 1970- och 1980-talen var regionalpolitiken inriktad mot en bredare regional välfärdspolitik med utjämningsidén i fokus och med ambitioner utöver arbetsmarknads- och tillväxtfrågorna. I spåren av en svagare ekonomisk utveckling växte en mer offensiv regional utvecklingspolitik fram under slutet av 1980-talet och i början av 1990-talet, där tillväxt åter var i fokus. Sedan 2005 har denna politik kompletterats med ett bi-villkor om att tillväxten, utöver att vara ekonomiskt hållbar, även måste vara socialt och ekologiskt hållbar. En beståndsdel av regionalpolitiken är de stöd som utbetalas för att stimulera företagande i berörda regioner. Föregångaren till dagens regionala investeringsstöd (SFS 2007:61) introducerades på 1960-talet och, som för regionalpolitiken i stort, har syftet med bidraget skiftat något över åren, men det är generellt tänkt att stimulera tillväxten i företag. Förordningarna har genom åren haft något olika lydelse², men gemensamt för SFS 1990:642 och SFS 2000:275 är bland annat att stöd kan lämnas *”För att främja ekonomisk tillväxt och en samhällsekonomiskt och i övrigt lämplig lokalisering av näringslivet ...”* (första stycket, första paragrafen). Stödet kan beviljas till nyinvesteringar i byggnader och maskiner. Investeringarna kan även gälla konsulttjänster, utbildning, informationskampanjer samt FoU.

Bakgrunden till att ITPS har tagit initiativ till studien är att bidraget är ett av de större företagsstöden, med utbetalningar på ungefär 9,2 miljarder kronor (2005 års priser) under perioden 1990 till 2005. Det tycks dock vara sparsamt med uppföljande kvantitativa utvärderingar (effektutvärderingar) av stödgivningens resultat och detta berördes i Riksrevisionens (2005) nyligen genomförda granskning av de fem regionala stöden som har ett tillväxtfrämjande syfte. Riksrevisionen genomförde inte någon egen mätning av effekterna, utan studerade i stället bland annat processerna kring stödet, målformuleringar samt uppföljning. Riksrevisionens slutsatser var bland annat att målen för stöden saknar önskad tillväxtinriktning samt att den fastställda målstrukturen inte har utnyttjats för att

¹ Med ”direkta” menas här de effekter som ger direkt genomslag på utfallsvariablerna. Det kan dock ske med tidsfördröjning. För att mäta indirekta- eller makroeffekter, krävs en ansats i form av en beräkningsbar allmän-jämviktsmodell, vilken även beaktar förändringar som de direkta effekterna ger upphov till.

² Tidigare förordningar är bl a SFS 1982:677, SFS 1990:642 och SFS 2000:275.

formulera tydliga och mätbara mål för de aktuella stödformerna. Det tycks med andra ord finnas ett behov av att utvärdera dessa bidrag för att studera om åtgärderna är samhälls-ekonomiskt effektiva. Det medför i sin tur ett behov av att definiera lämpliga mått på effekt, som dels svarar mot det vi vill mäta, men som även är användbara med tanke på tillgängliga data. Vi har valt att utvärdera stödet mot mål om tillväxt, vilket var inriktningen på regionalpolitiken för perioden som studeras. Utöver det har vi även valt att utvärdera mot ett fördelningsmål. Det senare på grund av att formuleringen ”... *en i övrigt lämplig lokalisering av näringslivet...*” kan tolkas innebära en fördelningspolitisk ambition, men det är även relevant om utjämningsmålet från regionalpolitiken perioden innan har ”dröjt sig kvar” i ambitionen hos berörda instanser.

Det finns en omfattande ekonomisk utvärderingslitteratur som rör program/projekt som till exempel arbetsmarknadsåtgärder. Däremot finns det inte många utvärderingar av program som företagsstöd, varken internationellt eller i Sverige. Nutek (2005) har nyligen genomfört en effektstudie av RUB och har även för avsikt att utveckla analysen under åren som kommer. Nutek är den myndighet som förmedlar de regionala utvecklingsbidragen och en kompletterande utvärdering, utförd av ITPS, kan ge relevant bidrag till kunskapen om RUBens effekter. Exempel på närliggande effektutvärderingar gjorda av ITPS är Falkenhall och Melkersson (2003) som utvärderar sysselsättningsbidraget.

För Världsbankens räkning har Batra och Mahmood (2003) studerat effekten av direkta stöd till företag i utvecklingsländer och konstaterat att resultaten, som bäst, kan uttryckas vara blandade. I Bohm och Lind (1988) presenteras sysselsättningseffekter av sänkt arbetsgivaravgift i Norrbotten. Resultaten i rapporten visar att den sänkta arbetsgivaravgiften inte har haft någon betydande positiv effekt på industrisysselsättningen i Norrbotten 1984–1986. Bergström (2000) studerar effekten, av olika regionala stöd, på total faktorproduktivitet för perioden 1987 till 1993. Resultaten visar att stöden kan påverka tillväxt, men det tycks i övrigt finnas lite stöd för att bidragen påverkar produktiviteten. Nutek (2006a) konstaterar att företagsstöd för perioden 2001–2005 har haft en stor betydelse för företagets investerings- och expansionsplaner. ALMI (2005) utvärderar effekten av stöd till sina kundföretag och kommer fram till att deras kundgrupper har ökat sin omsättning och antalet anställda mer än företagen i kontrollgrupperna. Andra studier av företagsstöd är bland annat Barkman och Fölster (1995), SOU (1996), Nutek (2004), Nutek (2006b).

I denna studie används den så kallade ”propensity score matching”-metoden för att matcha företag som har erhållit stöd med liknande företag som inte har erhållit stöd. Metoden beskrevs först i Rosenbaum och Rubin (1983) och har sedan dess ofta använts i effektutvärderingar av olika slag. En tydlig beskrivning av metoden och sammanställning av ekonometriska metoder som används för utvärdering finns i Cobb-Clark och Crossley (2003) samt i Smith (2000).

Denna studie bidrar till kunskapen om RUB av tre orsaker: För det första används data i studien som omfångsmässigt gränsar till totalpopulation och som är sorterat som så kallad paneldata för perioden 1990–2003. Det betyder att vi har årlig information om alla aktieföretag i Sverige för denna period. En kvantitativ bearbetning av denna datamängd innebär ett tillskott till tidigare analyser som ofta är av partiell karaktär. För det andra har i tidigare liknande studier gruppen av kontrollföretag valts ut på basis av att, förutom stödet, deras egenskaper ska vara identiska med egenskaperna för företag som har erhållit RUB. Det betyder att ju fler lika egenskaper (eller *dimensioner*) som eftersträvas, desto bättre kontrollgrupp erhålls, men det betyder också att det blir svårare att finna företag till kontrollgruppen. Detta problem är i litteraturen känt som ”the curse of dimensionality”.

Metoden i denna studie syftar till att finna en kontrollgrupp vars företag har egenskaper som *sammantaget* ger samma sannolikhet för företaget att erhålla stödet, om det hade sökts, som för de företag som faktiskt sökte och valdes ut att få stödet. Denna metod medför att det är lättare att finna många företag till kontrollgruppen och då även att finna företag som enligt dessa kriterier är mer lika än vid direkt jämförelse av enskilda egenskaper. För det tredje vill vi minimera risken att blanda ihop effekter av andra stöd med effekter av RUB. Därför har vi i studien beaktat påverkan av flera andra stöd och rensat, eller *kontrollerat för* dem, då effekten av RUB skattas. Hänsyn har då tagits till om företagen har fått stöd, antingen innan de erhöll RUB, året då de erhåller RUB, eller perioden efter RUB har mottagits.

Resterande del av rapporten är disponerad på följande vis: I nästa avsnitt ges en bakgrund till det regionala utvecklingsbidraget och dess utveckling över tid. I avsnitt 3 beskrivs vilka data som har använts och deskriptiv statistik redovisas. Ekonometrisk metod och resultat redovisas i avsnitt 4 och avslutande diskussion återfinns i avsnitt 5. I appendix återfinns en mer utförlig förklaring av ekonometrisk metod och resultat. Avsnittet riktar sig främst till dem som har ett intresse av statistiska metoder.

2 Regionalpolitik, företagsstöd och det regionala utvecklingsbidraget

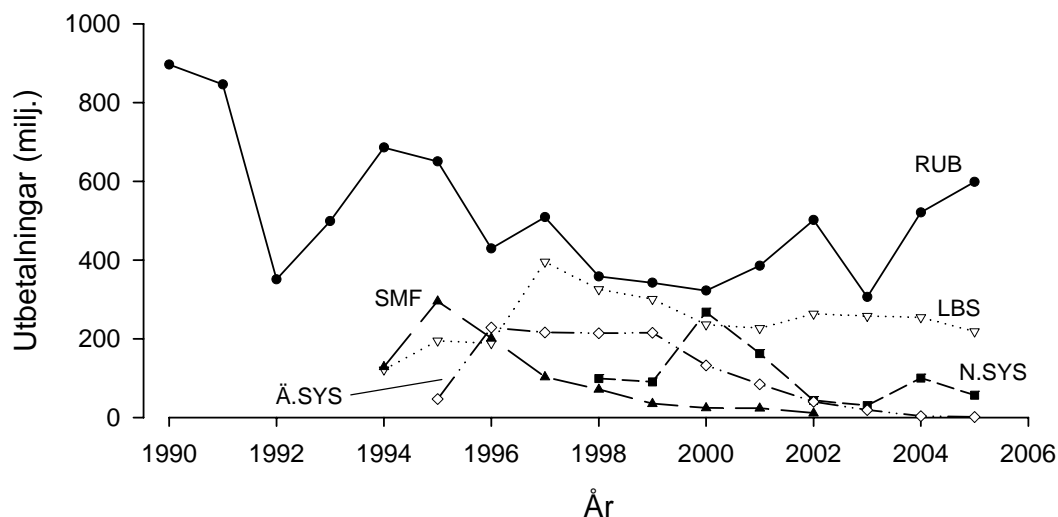
En aktiv regionalpolitik har förts i Sverige sedan mitten av 1960-talet och regionalpolitiken har sedan dess haft olika fokus. Lokaliseringspolitiken som introducerades i mitten av 1960-talet har sina rötter i 1950-talets arbetsmarknadspolitik och i en ännu äldre Norrlandspolitik (Lindström, 2005). Fokus låg framför allt på att öka tillväxten genom ett effektivare regionalt resursutnyttjande inom näringslivet. Politiken syftade då till att främja en lokalisering av näringslivet som innebar att landets produktionsfaktorer utnyttjades och fördelades så att nationalinkomsten blev så stor som möjligt. Tanken var att minska överhettningssproblemen i centralt belägna tillväxtregioner genom att främja en överflyttning av företagens expansion (uppmuntra näringslivet att förlägga sina nyinvesteringar) till regioner som ofta, men inte alltid, var mer perifert belägna och som präglades av ett underutnyttjade av arbetskraftsresurser, vilket i sin tur skulle bidra till en snabbare och över hela landet mer jämnt fördelad ekonomisk expansion.

I slutet av 1960-talet och i början av 1970-talet gick inriktningen mot en bredare regional välfärdspolitik med utjämningsidén i fokus och med ambitioner utöver arbetsmarknads- och tillväxtfrågorna. Välfärden skulle främjas och spridas över hela landet genom regionalt fokuserade satsningar som skulle stimulera etablering av regionala tillväxtcentra vilka i sin tur skulle attrahera människor och företag som annars skulle ha sökt sig till storstäderna. I spåren av en svagare och mer instabil ekonomisk utveckling växte i slutet av 1980-talet och under början av 1990-talet en mer offensiv regionalpolitik fram som hade tydligare tillväxtförtecken. Regionernas bristande förutsättningar att fungera som goda tillväxtmiljöer påtalades, vilket medförde ökade statliga infrastrukturella sektorsatsningar som inbegrep investeringar i mjuk (t ex utbildning) och hård (t ex vägar) infrastruktur såväl som projektstödande satsningar som syftade att tillvarata idéer och initiativ på regional och lokal nivå. Denna tillväxtorienterade regionalpolitik har sedan 2005 kompletterats med bi-villkoret att den ska vara *hållbar*.

Inom ramen för den regionala utvecklingspolitiken finns insatsområden som till exempel strukturfonder, regionala tillväxtprogram och projektverksamhet. Nutek (2004) diskuterar företagsstöden, som också är en del av denna politik, och delar in dem i tre grundläggande typer: 1) prispåverkande (bidrag, lån och garantier), 2) offentliga kvantitativa regleringar och 3) offentliga köp av varor och tjänster från näringslivet. De prispåverkande företagsstöden kan i sin tur definieras enligt olika kriterier. Enligt en allmän, eller bred, definition kan exempelvis A-kassan tolkas som indirekt stöd till sektorer för vilka personalbehovet är starkt säsongsberoende. Inom en snävare definition finns de regionalpolitiska företagsstöden, vilka år 2007 i sin tur bland annat inrymmer direkta bidrag i form av landsbygdsstöd (numer kallat regionalt bidrag till företagsutveckling), stöd till kommersiell service, sysselsättningsbidrag, transportbidrag och regionalt utvecklingsbidrag (Nutek, 2006). Landsbygdsstödet beviljas av länsstyrelserna och de regionala självstyrelseorganen. Syftet med stödet är att främja en hållbar tillväxt för de berörda företagen och därmed även en hållbar regional tillväxt. Stödet kan utgå till mjuka såväl som hårda investeringar i små och medelstora företag i glesbygdsområden eller landsbygdsområden. Syftet med stöd till kommersiell service är att tillsäkra boende i gles- och landsbygder en grundnivå på kommersiell service. Stödet utgår som investeringsbidrag, servicebidrag, hemsändningsbidrag och som landsbygdslån. Mottagare är kommuner och dagligvarubutiker, bensin-

stationer och i vissa fall fackhandelsservice och varubussar. Sysselsättningsbidraget beviljas av regionalt självstyrelseorgan, Nutek eller regeringen. Det syftar till att stimulera ekonomisk tillväxt och att bidra till nya och varaktiga arbetstillfällen. Det är tänkt att täcka en del av de merkostnader som uppstår när ett nytt företag etableras eller nyrekryterar och det kan lämnas till viss verksamhet i regionalpolitiska stödområden. Transportbidrag lämnas till tillverkande företag i landets fyra nordligaste län och är ämnat att kompensera för kostnadsnackdelar beroende på långa transportavstånd och att stimulera till en ökad förädlingsgrad inom stödområdets näringsliv. Det kan utgå för in-transport av sådant gods som kommer att genomgå betydande bearbetning inom stödområdet och ut-transport från stödområdet för sådant gods som där har genomgått betydande bearbetning. Under perioden som studeras i denna rapport ingick även det så kallade småföretagsstödet, vilket riktade sig till företag med mindre än 50 anställda och med omsättning eller balansomsättning om högst 7 respektive 5 miljoner euro. Det beviljades av länsstyrelse eller regionalt självstyrelseorgan till små företag över hela landet och syftet med stödet var att ge småföretag möjlighet att öka takten i sin expansion för att på så vis skapa långsiktig sysselsättning (Nutek 2000).

Figur 1 Utvecklingen för företagsstöd (2005 års priser), perioden 1990–2004.

Figur 1 visar utvecklingen för det regionala utvecklingsbidraget (RUB) och fyra andra företagsstöd uttryckta i 2005 års priser: landsbygdsstödet (LBS), nyare och äldre sysselsättningsbidrag (N.SYS, respektive Ä.SYS) samt småföretagsstöd (SMF). Vi kan se att RUB under perioden har varit det största stödet. Utbetalningarnas omfattning har i genomsnitt minskat under perioden 1990 till 2000, varefter de åter har ökat.

2.1 Syftet med RUB, utbetalningskriterier samt beslutsprocess

För att skapa en bild av hur olika aktörer ser på statsstöd, kartlägga beslutsprocess för regionalt utvecklingsstöd samt identifiera kriterier för bifall respektive avslag för ansökningar, har intervjuer genomförts med fem utbetalande myndigheter samt två representan-

ter för mottagarna av stödet³. Bilden vi erhåller av RUB återges i resten av detta avsnitt och ligger till grund för valet av de faktorer som ingår i den kvantitativa analysen i avsnitt 3 och 4.

Syfte med stödet

Namnet på det regionala utvecklingsbidraget har skiftat över tid. Under 1990-talet hette det regionalt utvecklingsstöd (RUS), men i och med förordningen (2000:279) ändrades namnet till regionalt utvecklingsbidrag för att sedan ändras till regionalt investeringsstöd i och med förordningen (2005:527).

Statsstöd är offentliga medel som ges till ett enskilt företag i syfte att stimulera företagets verksamhet. I Sverige har bidraget givits i framför allt regioner i Norrlands inland och kust, men även i andra tillfälliga stödområden. Företagen i norra Sverige har en speciell situation avseende transportavstånd och avstånd till marknad. Dessutom har företag i gles bebyggda områden ofta en låg värdering av det egna kapitalet vilket medför att investeringar i fasta byggnader värderas lågt av bankerna och övriga finansiärer.

Regionalt investeringsstöd är ett slags selektivt statsstöd till skillnad från exempelvis transportstöd och nedsatta sociala avgifter. Att få stödet är ingen rättighet, utan det erhålls om företaget har sökt och bedömts uppfylla vissa kriterier. Stödet har en resultatförbättrande funktion och kompenserar även för bristande finansieringsmöjligheter och andra nackdelar som företag har på grund av geografiskt läge. Målet med stödet är att näringslivet ska fungera på ett normalt sätt, det vill säga stödet utjämnar stödföretagets konkurrensnackdelar i förhållande till andra företag, belägna utanför stödområdet.

Synen på stödet

Nutek menar att företagsstöd ger bättre villkor för ett mottagarföretag relativt ett motsvarande företag i södra Sverige – det ligger i sakens natur att det snedvrider konkurrensen något, men det kan vara motiverat. Företagets investering är riskfylld och statsstödet ses som en buffert mot risken. Om företaget inte erhåller stödet kanske det använder rörelsekapital för finansiering av investeringen. Synen på statsstöd skiljer sig något mellan länsstyrelserna. Två av dem anser att stödet är en avgörande faktor för att berörda företag ska kunna investera. Företagsstöd bidrar till den totala finansieringsbilden så att bankerna blir villiga att låna ut medel. Andelen stöd är liten i jämförelse med hela investeringen (högst 35 procent samt 25 procent av den totala investeringen för stödområde A respektive B). Den offentliga delen av finansieringen är med andra ord förhållandevis liten, men utan den skulle investeringen inte bli av. Den förmodade effekten av stödet kan därför anses vara stor; dels genom det faktum att investeringen blir av, men även på grund av de multiplikatoreffekter som investeringen i sin tur ger upphov till. En av länsstyrelserna menar dock att stöden både gör nytta och skada och att utdelningen av stöd innebär en balansgång då för mycket riskkapital eller finansiering inte är odelat bra för företag. Den negativa aspekten är att stöden hindrar strukturomvandling – dock är det bättre än andra näringslivsfrämjande åtgärder.

Svenskt Näringslivs allmänna inställning är att de företag som är livskraftiga klarar sig utan stödet, men att det i känsliga perioder som när företagen vill expandera eller utveckla produkter, kan uppstå särskilda behov av riskkapital (t ex privat finansierat). Svenskt

³ De utbetalande myndigheterna är Länsstyrelserna i Jämtland, Norrbotten, Västmanland, Västra Götaland samt Nutek. De två representanterna för mottagarna är Företagarna samt Svenskt Näringsliv.

Näringsliv menar att Sverige har ont om privata förmögenheter och att förmögenhets-skatten medför att stora belopp placeras utomlands. Om en fraktion av detta kapital i stället skulle användas som riskkapital skulle över 100 000 jobb kunna skapas och dessa förlorade arbetstillfällen utgör då den verkliga kostnaden för förmögenhetsskatten.⁴ På grund av att Sverige inte har en fullständig väl fungerande kapitalmarknad fyller ändå stödet sin roll. Företagaren måste ha rätt idéer såväl som rätt förutsättningar och ett exempel då stödet kan bidra positivt till det senare är genom att skapa kvalificerad arbetskraft som till exempel ingenjörer eller svetsare.

Företagarnas grundinställning är att det är bättre om pengarna får stanna i företaget än att företagaren ska betala höga skatter och avgifter som går in i ett system för att sedan så småningom komma tillbaka i någon form av stöd. Företagarna konstaterar att de stöd-former som finns och som medlemmarna också använder sig av bör vara så generellt ut-formade som möjligt i syfte att minimera den konkurrenssnedvridande effekten. Det är dock svårt att göra stödet helt konkurrensneutralt. Så fort ett företag erhåller stöd medför det fördelar gentemot andra företag i branschen och på orten.

Ansökningsförfarande och kriterier

Sökande lämnar in en skriftlig ansökan på ett fastställt formulär. Ansökan ska också innehålla bland annat en affärsplan som visar affärspotentialen hos företaget samt förväntade effekter av investeringen. Ansökningsblanketter finns hos länsstyrelserna och hos Nutek samt även på deras hemsidor såväl som hos kommunerna i vissa län. Blanketterna betraktas i stort ge en siffermässig sammanställning av grunduppgifterna för företaget och tänkt investering. Ofta upplevs en svårighet, eller utmaning, ligga i att i en beskrivning eller affärsplan göra sannolikt att företaget kommer att utvecklas ekonomiskt sunt efter investeringen och att investeringen innebär tillväxt.

När en ansökan inkommer tittar handläggaren först på om den är stödberättigad enligt förordningen. Dessutom tittar man på om ansökan faller inom ramen för länsstyrelsens eller Nuteks policy. Stöd begränsas till de företag som har produktion av varor och tjänster riktade till marknader även utanför länet eller till produktion som säljs inom länet men som möter konkurrens utifrån.⁵ Med detta synsätt undviks att stödet ges till de företag som endast är verksamma i länet och den regionala tillväxtaspekten beaktas genom att stöd inte beviljas där det enskilda företags tillväxt innebär en motsvarande krympning hos lokala konkurrenter.

Företagets ekonomiska situation är också central vid bedömningen av huruvida företaget är stödberättigat. Länsstyrelserna tittar på affärsidéer, affärsplaner och företagets egen finansieringsmöjlighet. De med större möjlighet får mindre bidrag, mätt i procent. Stödprocenten jämkas ofta efter den bedömda egna finansiella förmågan hos företaget ifråga. En viktig utgångspunkt är att stöd inte får ges med högre belopp än vad som bedöms nödvändigt för investeringens genomförande. En av länsstyrelserna menar dock att det inte är oproblemiskt att räkna ut exakt belopp i detta avseende, samt att det dessutom kan vara svårt att avslå ansökan från ett företag som medverkar i länsstyrelsens andra projekt.

I bedömningen beaktas även hur den sökande ska lägga upp produktionsprocessen, såväl som hur företagets förutsättningar att expandera eller att överleva i framtiden ser ut. Investeringar som leder till ökad integration och jämställdhet prioriteras också. Storleken

⁴ I vårpropositionen 2007 föreslås ett avskaffande av förmögenhetsskatten.

⁵ Bidrag beviljas även till företag som verkar på lokala tillväxtmarknader (t ex inom turismsektorn).

på företaget beaktas och små företag prioriteras framför stora enligt en av länsstyrelserna. En annan länsstyrelse behövde dock inte prioritera något företag framför ett annat eftersom länsstyrelsen hade gott om finansiellt medel för stödet. Det medförde att de sökande som uppfyllde kriterierna fick stödet. Företags riskbenägenhet att investera i en ny marknad spelar också roll. Ju större risk ett företag tar desto större stöd får de i procent av den totala investeringen enligt Länsstyrelsen i Norrbotten medan Länsstyrelserna i Jämtland och Västmanland inte beviljar stöd om företag tar alltför stor risk. Konkurrenskraftsaspekten är också central i beslutet. Om stödet snedvrider konkurrensen på den lokala marknaden beviljas det inte, medan effekten på konkurrensen på externa marknader inte beaktas.

Stöd beviljas inte för rörelseinvestering, reinvesteringar eller eget arbete. Ledningens förmåga att växa vid beviljat stöd vägs också in. Den generella bilden hos de utbetalande instanserna är att de företag som erhåller stöd växer mer än andra liknande företag. En förklaring bland många andra anses då vara att stödföretagen har en uttalad vilja att växa. Andra vanliga orsaker för att inte tilldelas stöd är att försäljningen sker på en lokal marknad, företaget verkar i fel bransch och har bristande finansieringsförmåga i helhet. Om ekonomiska förutsättningar är allt för svaga i förhållande till företagets behov får företaget avslag. Vidare är många företag bra på att producera men inte bra på att sälja sin produkt. Därför är det viktigt för länsstyrelserna att få en klar bild om hur företag tänker nå sin marknad.

Återkommande anmärkningar hos kronofogden vägs in negativt i beslutet och sådana skulder måste klaras upp innan företaget blir aktuellt för eventuell stödutbetalning. Anmärkningens natur vägs också in i beslutet - det har till exempel hänt att företag har erhållit stöd som tidigare har haft anmärkningar men lyckats få ordning på ekonomin och i övrigt haft en bra verksamhet.

Beslutsprocess

Länsstyrelserna har alltid kontakt med övriga tilltänkta finansiärer och brukar kräva att företaget engagerar en intresserad bank, senast i samband med att ansökan lämnas till länsstyrelsen. Länsstyrelserna har sedan kontinuerlig kontakt med banker och övriga finansiärer under handläggningen. Handläggningsprocessen är snarlik mellan länen. En kreditgrupp som omfattar handläggare och enhetschef träffas var fjortonde dag. I kreditgruppen diskuteras principiella frågor och handläggarnas förslag till beslut. Det kan förekomma diskussion mellan handläggarna om beslutsförslag, men oftast går handläggarnas förslag genom.

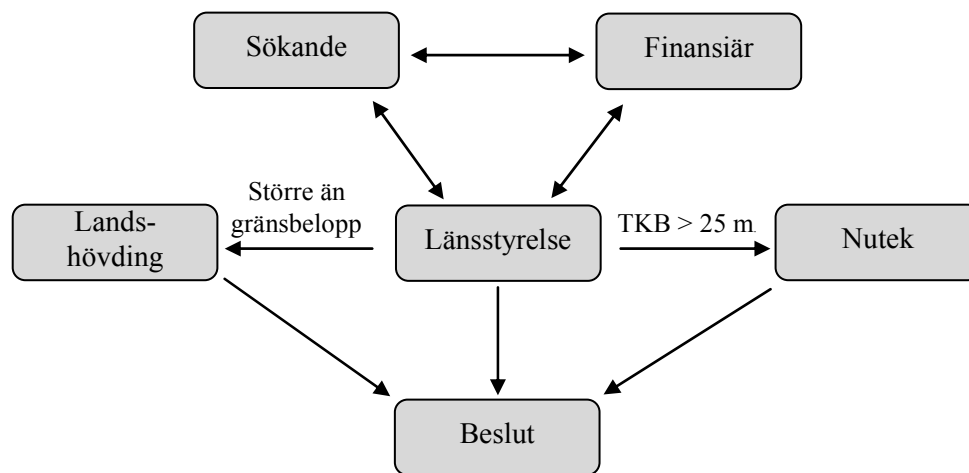
Enligt länsstyrelserna och Nutek följs EU:s förordning. Förordningen är detaljrik men också ”bred” och uppfattas inte som ett hinder i beslutsprocessen även om en av länsstyrelserna uttrycker att förordningen i vissa delar är svår att hantera. På myndighetsnivå finns utrymme att tolka förordningen. Myndigheterna sätter dock upp regelverk som den enskilde handläggaren måste följa och som i sin tur innebär begränsade tolkningsmöjligheter. Statsstödsreglerna och svenska förordningar utgör på så vis de ”yttre” begränsningarna och inom dessa begränsningar har länsstyrelserna egna praxistillämpningar som till exempel kan innebära att länsstyrelserna inte medverkar till att bygga ny kapacitet inom vissa branscher där risk för överetablering kan uppstå.

Beslutsprocessen i sig är enligt länsstyrelserna och Nutek inte styrd av förordningen. I Figur 2, nedan, förklaras hur denna ser ut. På länsstyrelserna fattas beslut om bidrag upp till ett fastställt gränobelopp av enhetschefen med berörd handläggare som föredragande. Storleken på gränobelopp varierar mellan länen och för till exempel Norrbotten, Jämtland

och Västmanland är det 800, 1 000 respektive 3 000 tkr. Beslut om bidrag över dessa belopp fattas av respektive landshövding. Ärenden där det totala kapitalbehovet (TKB) överstiger 25 000 tkr beslutas av Nutek efter yttrande från länsstyrelsen. På samma sätt som vid länsstyrelserna har handläggarna på Nutek också löpande kontakt med sökande, banker, Almi samt andra finansiärer. När ansökningarna har behandlats på handläggarkollegium fattar enhetschefen beslut efter diskussion med generaldirektören och en nämnd som består av riksdagsledamöter.

De ansökningar som Nutek handlägger kommer oftast via länsstyrelserna. Företagen inbjuder då Nutek att ta del av deras affärsplan.

Figur 2 Sökande, länsstyrelse, bank och andra finansiärer samverkar i beslutsprocessen. Länsstyrelsen vidarefördrar ärende beroende på storleken av investeringen och det totala kapitalbehovet (TKB).

Länsstyrelserna diskuterar löpande möjliga utfall med sökande och har öppna diskussioner som bidrar till underlaget för det slutliga beslutet. Grundregeln är att diskutera förslaget till beslut med sökanden. På så vis får länsstyrelserna höra också de argument som annars skulle komma fram först efter beslut. Denna process anses effektiv eftersom beslutet inte kan överklagas om inte ny information inkommer.

Det kan i vissa fall förekomma oväntade effekter av beslut. Ett företag har tackat länsstyrelsen i Norrbotten för att företaget fick avslag på en ansökan. De fick avslag på grund av att det inte fanns någon marknad enligt länsstyrelsens bedömning, vilket i efterhand visade sig var en korrekt bedömning.

Sammanfattning

Förordningarna samt ovanstående intervjuer indikerar vilken typ av information som är relevant att beakta vid en kvantitativ analys av stödet. Tillväxtnålet som uttrycks i förordningarna kan bland annat mätas i antal anställda och ekonomisk avkastning. Ett mått på effekten av stödet utifrån fördelningsambition kan vara i vilken omfattning företag som erhållit RUB klarat att undvika utträde från marknaden i högre utsträckning än övriga företag. Övrig information som bedöms relevant delar vi sammantaget in i tre kategorier: *Geografisk och regionalekonomisk belägenhet*: I förordningar regleras stöden till att beviljas företag i geografiska områden som anses medföra en något svår konkurrenssituation och inom vilka företagen därför står inför en större utmaning än företag i övriga delar av landet. För att försöka fånga information om företagets geografiska, ekonomiska och

politiska närmiljö nyttjar vi kommundata, vilket finns beskrivet i nästa avsnitt. I beslutsprocessen bedöms även *företagets tänkta investering och den ekonomiska tillväxt som investeringen antas resultera i*. Bedömning av investeringen, den ekonomiska tillväxtpotentialen till följd av investeringen, företagets riskbenägenhet, i vilken omfattning konkurrensen snedvrids av stödet och vilken förmåga ledningen har att påverka företagets tillväxt är faktorer som behandlas inom denna kategori. Mycket av denna typ av information är problematisk att observera och därför också att beakta i den kvantitativa analysen. Från Nuteks STINS-databas över företagsstöd får vi dock information om vilka företag som har erhållit stöd och i vilken omfattning det har skett. Från företagets bokslutsdata ser vi i vilken omfattning investeringar har skett och från bokslutsinformation kan delvis företagets affärspotential även bedömas. *Företagets övriga ekonomiska situation* är också av stor betydelse för beslutet. Exempelvis förekommer prioritering av små företag framför stora. Från företagets bokslut erhåller vi denna information, i form av antal sysselsatta, såväl som annan ekonomisk information som till exempel avkastning på totalt kapital.

3 Data

För de ekonometriska skattningarna har paneldata för, totalt, åren 1989–1999 använts. Det innebär att vi för den sista RUB-utbetalningen kan studera effekten på ett års sikt. För utbetalningar 1997 och tidigare kan vi även studera effekten på tre års sikt och för betalningar fram till 1995 kan dessutom effekterna på fem års sikt studeras. Uppgifter om utdelade företagsstöd har använts i kombination med bokslutsuppgifter för alla svenska aktiebolag samt uppgifter om de kommuner som företagen verkar i. Periodlängden bakåt i tid för data har avgjorts av tillgängliga bokslutsdata.

Utbetalade stöd

Data på utbetalade stöd har erhållits ur Nuteks Stins-databas. Totalt utbetalades under perioden 1990–1999 ungefär 5,5 miljarder (löpande priser) i regionalt utvecklingsbidrag. Den absoluta merparten, ungefär 94 procent, av utbetalningarna av RUB har skett till aktiebolag. Ungefär sex procent av stödföretagen är övriga bolagstyper, varav offentliga bolag utgör 1,6 procent, föreningar och stiftelser 1,5 procent och kommanditbolag samt handelsbolag tillsammans utgör cirka 1,8 procent. Företagsstöden utbetalas till företag som verkar i de geografiska områden som på grund av exempelvis geografisk belägenhet anses medföra en något svår konkurrenssituation och inom vilka företagen därför står inför en större utmaning än övriga företag i landet. Dessa områden betecknas som stödområden. Den geografiska indelningen i stödområde A, B, respektive tillfälliga stödområden har inte varit helt beständig över tid, vilket innebär att en del kommuner kan ha ingått i ett stödområde en period för att i en annan period inte ha gjort det. I denna studie används indelningen som ges i SFS 1990:642 och den ses som indikativ på områden som har bedömts ha en något ”problematisksituation” konkurrenssituation i vissa avseenden.

I bearbetningen av data identifieras två problem avseende de utbetalade stöden. 1) Det förekommer några företag som alla har organisationsnummer 242424-2424. Förklaringen är att nystartade företag preliminärt tilldelas detta samlingsnummer innan alla formella steg har tagits och de har erhållit ett riktigt sådant. Då dessa företag är negligerbara till antalet väljer vi att bortse från de observationerna i de ekonometriska skattningarna. 2) Det förekommer några organisationsnummer som har fler identiska observationer (med samma information). Då det inte finns någon rimlig förklaring till detta har dubbletterna exkluderats i skattningarna. I den fortsatta bearbetningen erfar vi bortfall av information i två steg. När information om utbetalningarna länkas till bokslutsdata faller cirka 1 000 observationer bort på grund av att bolagstyp och organisationsnummer inte har sin motsvarighet i databasen med bokslutsinformation. I ett nästa skede sorteras cirka 400 observationer bort eftersom utbetalningarna har skett i kommuner som kan klassas som storstadsregioner eller i annat avseende skulle kunna anses vara så välmående att de ger ett snedvidet bidrag till kontrollgruppen. I Tabell 1 visas de kvarvarande utbetalningarna i löpande priser fördelat på stödområde A och B, samt tillfälliga stödområden. Av tabellen kan utläsas att stödområde A, för de redovisade åren, erhöll ungefär 31 procent av utbetalningarna och stödområde B cirka 44 procent. Ungefär 25 procent av utbetalningarna skedde till företag i tillfälliga stödområden.

Tabell 1 Utbetalat RUB.

Stöd- område	1990		1995		1999		1999 – 1999	
	Belopp	%	Belopp	%	Belopp	%	Belopp	%
A	120	29,1	90,4	21,1	59,1	31,7	981	31,1
B	187	45,4	249	58,2	68,8	36,9	1 380	43,7
Tillfälliga	105	25,5	88,5	20,7	58,5	31,4	795	25,2
Summa	412	100,0	427,9	100,0	186,4	100,0	3 156	100,0

Anm.: Beloppen uttrycks i miljoner kronor.

Tabell 2 Deskriptiv statistik. Utbetalningar av RUB per projekt.

	1990	1995	1999	1990–1999
Minimum	14	28	30	10
25 % (1:a kvartilen)	176	340	452	240
50 % (Median)	445	584	925	500
75 % (3:e kvartilen)	1 068	1200	1 643	1 087
Maximum	27 000	36 900	7 308	38 500
Medelvärde	952,4	1 194	1 380,2	1 018,6
Standardavvikelse	1 799	2 429	1 401,1	1 773,2
Totalt antal utbetalning	433	358	135	3 098

Anm.: Utbetalningarna uttrycks i tusentals kronor.

I Tabell 2 visas deskriptiv statistik över utbetalningarna av RUB för perioden 1990–1999. Efter bearbetningar återstår 3098 utbetalningar. I skattningarna har även information nyttjats om de andra stödformerna som finns tillgängliga i Stins-databasen, det vill säga landsbygdsstöd, småföretagsstöd, äldre- samt nyare sysselsättningsstöd, men då endast för att indikera (i form av s k dummyvariabler) om RUB-företagen har, eller inte har erhållit dessa former av stöd. Under perioden är det 371 företag som har erhållit minst två former av stöd under samma år.

Att följa ett företag över tid via organisationsnumret kan i vissa fall vara förknippat med problem. Ett potentiellt sådant är att det kan finnas företag som startar upp under ett organisationsnummer (i en viss bransch) men som sedan säljer organisationsnummer och namn till ett annat företag som är verksamt i en annan bransch. Ett annat tänkbart problem är att en del företag kan se ut att ha upphört att existera på grund av att organisationsnumret försvinner från registret. Det kan naturligtvis dels bero på att företaget har gjort konkurs, men även på att företaget har uppgått i ett annat företag. Ett paradoxalt fall kan då uppstå om företagsstödet har varit så lyckat att företaget expanderar/går bra så att det köps upp av en större konkurrent. En kontroll⁶ visar att inget av RUB-företagen under den studerade femårsperioden har uppgått i något annat företag.

⁶ MM-Partners omregistreringsdatabas har använts för att identifiera företag som omkodats på grund av sammanslagningar eller uppköp.

Bokslutsdata

Uppgifterna om företagen som har erhållit stöden har länkats till företagsspecifik information för alla svenska aktiebolag hämtade från MM-Partners bokslutsdatabas. Databasen innehåller även uppgifter om andra bolagsformer som Handels- och Kommanditbolag, men andelen av dessa bolagstyper är ytterst marginell. I stort sett är det därför de RUB-företag som är aktiebolag som kan tillföras bokslutsinformation från bokslutsdatabasen, vilket innebär cirka 94 procent av de ursprungliga RUB-företagen.

Ur dessa bokslutsdata har erhållits uppgifter om *antal anställda* i företagen, *investeringar* i anläggningstillgångar, företagens *direkta bidrag till BRP* samt *avkastning* på totalt satsat kapital. Avseende *antal sysselsatta*: Är det så att företag som erhållit bidrag har en bättre sysselsättningsutveckling på ett, tre eller fem års sikt jämfört med jämförbara företag som inte erhållit RUB? *Investeringar i anläggningstillgångar*: Ett av bidragets syften är att stödja investeringar i anläggningstillgångar. Det kan dock vara så att jämförbara företag som inte erhåller stöd också investerar i anläggningstillgångar, och vi vill se hur stor skillnaden i investeringar är mellan de företag som erhållit RUB och övriga, jämförbara företag. *Företagens direkta bidrag till BRP (som summan av vinster och löner i företagen)*: Det vanligast förekommande måttet på regional ekonomisk tillväxt är den procentuella ökningen i BRP, vilket motiverar att vi inkluderar företagens direkta bidrag till BRP i studien. Den fråga vi vill besvara är om företag som erhållit RUB har givit ett större direkt bidrag till BRP på ett eller tre års sikt jämfört med andra jämförbara företag. *Avkastning på totalt satsat kapital*: Inom nationalekonomi antas detta oftast vara företagets långsiktiga mål. När man studerar aktiebolag så finns det anledning att anta att så är fallet. Om inte riskerar företagen att köpas upp av konkurrenter, alternativt att aktieägarna anställer en ledning som faktiskt har som mål att maximera långsiktig avkastning på satsat kapital.

Deskriptiv statistik för såväl RUB-företag och övriga företag inom de tre formerna av stödområden samt för Riksgenomsnitt ges i Tabell 3 nedan.

Kommundata

Slutligen har kommunspecifik information från SCB⁷ länkats till bokslutsdatabasen för att ge bakgrundsinformation om den miljö som det enskilda företaget verkar i. De använda kommundata innehåller bland annat variabler som beskriver det politiska klimatet i regionen. Från avsnitt 2 finns ingen indikation på att regionens politiska fördelning bör påverka sannolikheten för ett företag att erhålla stöd. Det kan dock vara en approximativ beskrivning av det näringsklimat som existerar i regionen, vilket kan visa sig relevant för benägenheten att utdela stöd. *Röd majoritet* är en indikatorvariabel som antar värdet ett om kommunen i fråga styrs av en röd majoritet och *Politisk styrka* är ett så kallat Herfindahlindex över mandatfördelningen i kommunen och mäter politisk styrka. Variabeln *Lika* är en indikatorvariabel som antar värdet ett om det är samma politiska ledarskap i riket som i kommunen i fråga. Under de år som rikspolitiken hade borgerligt styre antar denna variabel alltså värdet ett för borgerligt styrda kommuner, under de socialistiska åren antar den alltså värdet ett för socialistiskt styrda kommuner. Variabeln *Högskola* är en indikatorvariabel som antar värdet ett för de kommuner där ett universitet eller en högskola är lokaliserad, *Arbetslöshet* är andelen av kommunens befolkning som är arbetslös, *Inkomst* mäter genomsnittsinkomsterna i de olika kommunerna och *Migration* mäter

⁷ *Kommundata har sammanställts och gjorts tillgänglig för oss av Matilda Orth, nationalekonomiska institutionen vid Handelshögskolan i Göteborg.*

Tabell 3 Deskriptiv statistik (1989–1999).

Variabel	Stödområden A, B samt tillfälliga				Riksgenomsnitt	
	RUB		Övriga		Medelv.	Std.avv.
	Medelv.	Std.avv.	Medelv.	Std.avv.		
Avkastning	0,03	0,19	0,02	4,19	0,02	17,09
BRP-bidrag*	4 658	6 982	1 664	11 039	1 711	11 208
Anställda	20,37	32,08	6,30	12,86	6,38	13,44
Investeringar*	1058	7 522	136,86	43 605	169,33	107 349
Flera	0,78	0,23	0	0	0,00	0,02
Andra	0,54	0,50	0	0	0,00	0,04
Röd majoritet	0,81	0,39	0,80	0,40	0,66	0,42
Politisk styrka	0,31	0,05	0,29	0,06	0,23	0,05
Lika	0,55	0,50	0,63	0,48	0,54	0,46
Högskola	0,17	0,37	0,44	0,50	0,45	0,44
Arbetslöshet	4,14	1,78	4,01	1,57	3,75	1,36
Inkomst*	129,14	14,28	138,79	15,83	143,20	15,75
Migration	0,67	0,47	0,55	0,50	0,44	0,45
Arbetslöshet × inkomst*	220,36	94,37	224,77	86,90	215,10	74,79
Migration × inkomst*	36,13	25,61	31,11	28,28	25,17	25,60
Antal observationer**	3 015		359 243		1 091 823	

Anm.: * indikerar att variabeln är uttryckt i tusentals kronor. ** indikerar ungefärligt antal observationer, eftersom en del observationer kan saknas för de olika variablerna.

kommunens in- eller utflyttning som en andel av kommunens befolkning. Deskriptiv statistik för den kommunspecifika informationen återges i Tabell 3.

I förordningen (SFS 1990:642) finns uttryckt verksamheter som inte är berättigade att få RUB och för att säkerställa att sådan verksamhet inte återfinns i kontrollgruppen sorterar vi bort dessa ur datamaterialet. Företag som har erhållit landsbygdsstöd och stöd till kommersiell service exkluderas liksom företag i branscher som stålindustri, syntesfiberindustri, varvsindustri och motorfordonsindustri. Vi sorterar även bort företag som har mer än 250 anställda, har en årsomsättning som är högre än 360 miljoner kronor eller har en balansomslutning på mer än 243 miljoner kronor. Tabell 3 visar att vid en direkt jämförelse av RUB-företagen med övriga företag tycks RUB-företagen uppvisa bättre värden för de fyra utfallsvariablerna än vad de övriga företagen gör. Exempelvis är genomsnittligt antal anställda 20,37 i RUB-företag, jämfört med 6,30 i övriga företag i stödområdena och 6,38 i riket som helhet. På samma sätt tycks det som att den regionala miljön som RUB-företagen verkar i skiljer sig från den för de övriga företagen. Exempelvis tycks RUB-företagen tendera att återfinnas i regioner som i något större omfattning har rött styre (*Röd majoritet*=0,81) än övriga företag i stödområdena (0,80) och som har en större arbetslöshet (4,14) än övriga företag (4,01). Denna direkta jämförelse är dock lite som att jämföra päron med äpplen, det vill säga vi jämför inte företag som har lika egenskaper, eller karaktäristika. Den ekonometriska metoden som beskrivs i nästa avsnitt har som syfte att ur gruppen övriga företag finna så kallade kontrollföretag för varje RUB-företag, vilka i princip har identiska förutsättningar att få stödet (är så lika som möjligt), men som inte har fått det. Den statistiskt intresserade läsaren hänvisas även till en mer detaljerad genomgång av metoden som återfinns i appendix.

4 Ekonometrisk metod och resultat

Den statistiskt intresserade läsaren hänvisas till appendix 1, där metoden beskrivs mera i detalj. Appendix innehåller även den följande resultatdiskussionen så den statistiskt intresserade läsaren kan med fördel läsa appendix i stället för detta metod och resultat-avsnitt utan att förlora information.

4.1 Analys av effekten på utfallsvariablerna

När myndigheter beviljar bidrag till företag så försöker man normalt rikta bidragen till de företag som tros komma att nyttja bidragen på ett så effektivt sätt som möjligt. Att välja bidragsmottagare på detta sätt faller sig naturligt för finansiären, men det leder också samtidigt till att det blir svårt att senare dra generella slutsatser om dess effekter då urvalet inte skett slumpmässigt. Det gör att utvärderingar av RUB (eller liknande åtgärder) måste ta hänsyn till detta för att göra det möjligt att dra generella slutsatser om huruvida RUB är ett bra verktyg för att nå beslutsfattarnas målsättning som till exempel högre tillväxt.

Ett grundläggande ekonometriskt problem vid nyttjande av empiriska registerdata är att man inte kan observera den kontrafaktiska situationen, det vill säga man vet inte hur en utfallsvariabel skulle ha ändrats om företaget i fråga inte erhållit det regionala utvecklingsbidraget. Matchningsmetoder (Rosenbaum och Rubin, 1983) baseras på den enkla iden att den bästa möjliga observationen på hur den kontrafaktiska situationen hade sett ut för ett företag som erhållit RUB är att hitta det företag i kontrollgruppen som mest liknar företaget som erhöll bidraget. Om företagen som erhållit RUB i genomsnitt haft en statistiskt säkerställd bättre utveckling av utfallsvariablerna än de ”identiska” företagen som inte erhöll bidraget så innebär detta att RUB är en fungerande⁸ metod för beslutsfattare att öka avkastning, investeringar, sysselsättning och direkta bidrag till BRP.

Matchningsproceduren genomförs i två steg. Först skattas sannolikheten att ett visst företag ska ha erhållit RUB beroende på företagets karaktäristika före programmets genomförande. I vår modell antas sannolikheten att ha erhållit RUB bero på såväl företags- som kommunspecifika förklaringsfaktorer. Sannolikheten att ha erhållit bidraget förklaras av företagets lokalisering, företagets storlek mätt som antal anställda, företagets avkastningsnivåer, direkta bidrag till bruttoregionprodukten samt investeringar i tidsperioden före bidraget erhöles. Dessutom inkluderas information om huruvida företagen tidigare erhållit RUB eller andra bidrag samt information om företaget för närvarande har andra bidrag utöver RUB. De kommunspecifika förklaringsfaktorer som antas ha påverkat sannolikheten att erhålla bidraget inkluderar inkomstnivåer i kommunen, om kommunen har en högskola eller ett universitet, mandatfördelning mellan politiska partier, in- respektive utflyttning samt arbetslöshet i tidsperioden före bidraget erhöles. Anledningen till att vi använder data från tidsperioden före bidraget erhöles är att vi då jämför företag som innan bidraget erhöles var identiska med avseende på företagets karaktäristika som exempelvis lönsamhet, lokalisering och antal anställda.

Dataurvalet som nyttjas i skattningen i första steget består av cirka 362 350 observationer, varav cirka 3 000 är RUB-företag. Det innebär att urvalet innehåller i genomsnitt 300 företag som har fått RUB för varje studerat år. På grund av bortfall i övriga variabler som be-

⁸ Utifrån endast denna studie kan vi dock inte avgöra om det är en samhällsekonomiskt effektiv metod, det vill säga om det är den bästa av alla tänkbara metoder.

skriver företaget eller kommunen kunde vi prediktera sannolikheten att få stöd för i genomsnitt 85 RUB-företag per år, vilket betyder att cirka 28 procent av urvalet ingick i skattningarna (ca 20 % av hela populationen på 4 500 RUB-företag). Vi antar vidare att bortfallen förekommer slumpmässigt. Den nyttjade metoden, som medför att kontrollföretagen är "identiska" med RUB-företagen, i kombination med att en stor andel av populationen ingick i skattningen, medför då att resultaten blir väntevärdesriktiga, vilket i detta sammanhang betyder att resultaten kan antas ge en representativ bild avseende utfallsvariablerna för de 4 500 företagen.

Resultaten visar att företag med högre avkastning, ett högre direkt bidrag till brutto-regionprodukten, fler anställda och lägre investeringsnivåer har större sannolikhet att erhålla bidraget än övriga företag. De kommunspezifika förklaringsvariablerna visar att det är vanligare att företag som är lokaliserade i kommuner med en röd majoritet, ett starkt politiskt styre, som inte har någon högskola eller universitet och har låga inkomster och hög arbetslöshet erhåller RUB.

I steg två jämförs sedan de företag som erhållit RUB med företag som har samma estimerade sannolikhet att ha erhållit RUB, men som inte fick något bidrag. De utfallsvariabler som inkluderats i jämförelsen är variabler av intresse för såväl företagen, som arbetstagare och samhället i övrigt. Dessa utfallsvariabler är som tidigare nämnts: Antal sysselsatta, Investeringar i anläggningstillgångar, Företagens direkta bidrag till BRP (som summan av vinster och löner i företagen) samt Avkastning på totalt satsat kapital. För att ta fram kontrollgruppen nyttjas rutinen PSMATCH2 i STATA (Leuven och Sianesi, 2003). Företagen i kontrollgruppen är i detta steg "identiska" med RUB-företagen i sin sannolikhet att erhålla stöd om de skulle ha sökt det. Ett så kallat balanstest genomförs, vilket i sin tur visar om matchningsmetoden har lyckats skapa balans i de observerbara variablerna mellan kontrollföretagen och RUB-företagen. BalaNSTESTET testar, för varje variabel, om medelvärdena för RUB-företagen respektive kontrollgruppen är så lika att skillnaden inte är statistiskt säkerställd. Den generella bilden är att variablerna är väl balanserade, vilket betyder att matchningen har lyckats och kontrollföretagen är lika RUB-företagen även med avseende på storlek, företagsekonomisk och regionalpolitisk/ekonomisk situation. Då kontrollgruppen är framtagen beräknas medelvärden och standardfel för utfallsvariablerna i de båda grupperna. Metoden som används i PSMATCH2 för att beräkna de approximativa standardfelen beaktar dock inte osäkerheten i steg 1, logitskattningen, och tenderar därför att underskatta de sanna standardfelen. Det medför i denna studie en tendens att resultaten faller ut till förmån för hypotesen att RUB har en säkerställd positiv effekt.

Ett potentiellt problem med ansatsen att jämföra företag som har fått RUB med de som inte har fått det⁹, är att det kan tänkas krävas en viss nivå på bidraget för att det ska ha någon statistiskt mätbar effekt på utfallsvariablerna. För att studera om så är fallet har data också delats in i olika storleksklasser för RUB (bidrag över 100 000 samt bidrag över 1 000 000 kronor). Analysen av dessa klassindelade data kan då påvisa om det krävs ett bidrag av en viss storlek för att åstadkomma en statistiskt säkerställd förändring av de utfallsvariabler som inkluderats i studien.

Resultat, antal anställda

I 63 av 81 estimerade modeller så noteras inget statistiskt säkerställt samband mellan att ha erhållit RUB och en bättre utveckling med avseende på sysselsättning. Om vi går in och

⁹ Då det indikeras med 0 för de företag som inte har erhållit stödet och 1 för de som har erhållit stödet.

studerar resultaten för företag som erhållit RUB, oavsett storleken på bidraget, jämfört med övriga företag så noteras positiva och statistiskt säkerställda resultat på ett års sikt för åren 1994, 1996 och 1997, på tre års sikt för år 1992, samt på fem års sikt för 1993 respektive 1994. Då hela perioden ingår i urvalet har RUB-företag, på ett års sikt, anställt 1,06 personer fler (alternativt avskedat 1,06 personer färre) än de företag som inte erhöll bidraget samt 2,6 respektive 3,54 fler personer på tre respektive fem års sikt. Företag som erhöll RUB 1992 har under tidsperioden 1992 till och med 1995 anställt 3,23 personer fler än de företag som inte erhöll bidraget. De företag som erhöll RUB 1993 har under de följande fem åren anställt 8,22 personer fler än jämförbara företag som inte erhöll bidrag.

För att kontrollera om det finns tröskeleffekter så har analysen också genomförts för de företag som erhöll bidrag över 100 000 kronor, samt bidrag över 1 000 000 kronor. Även för belopp över 100 000 blir mönstret att RUB-företagen har anställt fler personer än övriga företag, mätt för hela perioden, men att dessa resultat ofta inte består vid jämförelse år för år. Resultaten visar för år 1990 att sysselsättningsutfallet varit bättre för de företag som erhöll bidraget jämfört med övriga jämförbara företag på tre års sikt (4,69 personer). Företag som erhöll RUB 1994 respektive 1996 hade ett år efter anställt 2,69 respektive 1,72 personer fler än jämförbara företag som inte erhöll RUB. Mätt för hela perioden var resultaten för de företag som erhöll ett bidrag över en miljon kronor bättre på ett års sikt (2,15 personer), såväl som för företag som erhållit bidrag åren 1992 (10,9 fler anställda på tre års sikt), samt 1994 (3,5 fler anställda på ett års sikt).

Slutsatsen av den empiriska studien av det regionala utvecklingsbidragets inverkan på sysselsättningen blir att RUB tycks ha haft en positiv inverkan på antalet anställda mätt för hela perioden 1990–1999 som helhet. Studeras däremot resultaten mätta för de enskilda åren överväger bilden att skillnaden mellan grupperna inte är statistiskt säkerställd.

Resultat, företagens investeringar

Företagen investeringar i anläggningstillgångar har mätts som förändringen i summa anläggningstillgångar på ett, tre och fem års sikt.

En analys av resultaten för de modeller som jämför investeringsnivåerna för företag som erhållit RUB med övriga företag visar att i princip alla skattade modeller på ett års sikt, tre, respektive fem års sikt gav statistiskt säkerställd skillnad i utfall. För perioden som helhet, är värdet av RUB-företagens investeringar under det första året i genomsnitt 570 000 kronor mer än för övriga företag, 370 000 på tre års sikt och 230 000 på fem års sikt. För stöd över 100 000 var motsvarande siffra 600 000 på ett års sikt, 440 000 och 300 000 på tre respektive fem års sikt. För utbetalade stöd på över 1 000 000 var investeringarnas värde 1 900 000 kronor mer än för övriga företag på ett års sikt, 1 300 000 och 930 000 kronor på tre respektive fem års sikt.

Slutsatsen av den empiriska studien av det regionala utvecklingsbidragets inverkan på investeringsnivåer är att de företag som erhöll RUB generellt har investerat mer i anläggningstillgångar än jämförbara företag. Det mönster som kan skönjas är även, helt enligt vad som kan förväntas, att ett högre utbetalt stöd ger en större statistiskt säkerställd investering. Effekten av denna tycks dock klinga av över tid.

Resultat, företagens direkta bidrag till bruttoregionprodukten

Företagens direkta bidrag till BRP har mätts som summan av företagens vinster och lönesummor. I 51 av 60 skattade modeller noteras ingen statistiskt säkerställd skillnad i utfall mellan företag som har erhållit RUB och företag som inte har erhållit RUB. RUB-företagen har i vissa fall en statistiskt säkerställd sämre utveckling än övriga företag men det bör noteras att beloppen är så små att de inte är av ekonomisk relevans. De företag som erhöll RUB oavsett storlek år 1995 gav i genomsnitt under det följande året ett lägre direkt bidrag till BPR motsvarande 1979 kronor. De företag som erhöll RUB 1997 respektive 1998 gav i genomsnitt ett lägre bidrag på 4 989 respektive 2 675 kronor. De företag som erhållit ett bidrag som översteg 100 000 kronor gav ett statistiskt säkerställt lägre direkt bidrag till BRP på ett års sikt åren 1993 till 1995 samt 1997 och 1998. De som 1996 erhöll ett stöd på över en miljon kronor har en sämre utveckling på ett års sikt motsvarande 2 337 kronor.

Den slutsats man kan dra av detta är att även om det finns ett fåtal statistiskt säkerställda resultat som visar skillnader mellan de företag som erhållit RUB och andra jämförbara företag så är beloppen för små för att kunna sägas vara av någon större ekonomisk betydelse.

Resultat, företagens avkastning på totalt kapital

Slutligen så har analysen genomförts för att utröna om de företag som erhållit RUB har haft en bättre utveckling i termer av avkastning på totalt kapital än övriga företag. Resultaten visar dock att vi i 80 av 81 skattade modeller inte finner någon statistiskt säkerställd skillnad i utfall mellan företag som har erhållit RUB och företag som inte har erhållit RUB, vilket i sin tur betyder att företag som erhållit RUB inte har haft en statistiskt säkerställd bättre utveckling i termer av avkastning på totalt kapital. Den övergripande slutsatsen blir således att RUB inte verkar ha haft någon inverkan på företagens avkastning på totalt kapital. Detta kan dock också tolkas som att de resurser som investerats på grund av att man erhållit bidrag har varit lika produktiva som övriga resurser som tidigare investerats i företagen.

Känslighetsanalys av resultaten

För att kontrollera hur robusta resultaten är har vi även genomfört två varianter av matchningsförfarandet som ligger till grund för resultaten. Den första varianten innebär att vi genomför samma matchning som ovan men betingat på stödområde. Med Mahalanobis¹⁰ metriska matchning får vi exakt matchning avseende stödområde 1, stödområde 2, respektive tillfälliga stödområden och för företagen inom respektive stödområde genomförs sedan "propensity score matchning" avseende de övriga variablerna. Den andra varianten går till på samma vis som den första, med skillnaden att vi betingar matchningen på kommun och bransch. I båda fallen genomfördes även balanstest som visade på förhållandevis god balans i variablerna. Det betyder att propensity score matchningen är relativt god, trots de hårdare kraven som exakt matchning avseende stödområden, kommuner och branscher medför. Det övergripande intrycket av alla modellerna i dessa två varianter är att resultaten som presenteras i denna rapport inte förändras nämnvärt, vilket i sin tur innebär att resultaten tycks robusta.

¹⁰ Se till exempel Rencher, 2002.

Analys av företagens överlevnad

En sammanfattande analys av resultaten från den empiriska analysen av hur RUB påverkar företagens sysselsättning, investeringar, bidrag till BRP och avkastning på totalt kapital visar att RUB inte kan sägas ha lett till att de företag som erhållit bidraget har haft en statistiskt säkerställd bättre utveckling i dessa utfallsvariabler än övriga, jämförbara företag har haft, förutom i några enskilda fall. Det kan dock vara så att även om företagen som erhållit RUB inte haft en bättre utveckling än övriga företag med samma förutsättningar i utgångsläget, så har en större andel av företagen som inte erhållit bidraget tvingats lämna marknaden. För att klargöra om så är fallet så studerar vi också om det är så att företag som erhållit RUB i högre utsträckning än övriga företag klarat att undvika utträde från marknaden.

När man studerar utträde från marknaden är det viktigt att skilja fysiskt utträde, det vill säga att produktionsanläggningen läggs ner, från sammanslagningar och uppköp av företag som ju ofta kännetecknar framgångsrika företag. För att kunna skilja företag som köpts upp eller slagits samman med andra företag från att ett företag faktiskt lämnar en marknad (fysiskt utträde) så har bokföringsdata kombinerats med MM-Partners omregistreringsdatabas och företag som köpts upp eller sammanslagits har identifieras. Vi studerar alltså fysiskt utträde från marknaden i den empiriska analysen.

Frageställningen om huruvida de företag som erhåller RUB har en högre sannolikhet att klara konkurrensen med andra företag och undvika nedläggning studeras lämpligen genom att man använder sig av en så kallad logitmodell. En sådan modell estimerar sannolikheten att ett givet företag ska lämna marknaden under den studerade tidsperioden beroende på om företaget erhållit det regionala utvecklingsbidraget eller inte när vi håller konstant för övriga skillnader i karaktäristika mellan företagen i de två grupperna (t ex lokalisering, vinstnivåer och antal anställda). Om företagen som erhållit RUB då haft en högre överlevnadssannolikhet än de företag i regionen som inte erhållit bidraget så har bidraget lett till att det varit möjligt att undvika utträde.

Resultaten visar dock inte på någon ekonomiskt relevant skillnad i sannolikhet att lämna marknaden mellan de båda grupperna av företag. En beräkning av skillnadens storlek visar att även om resultatet är statistiskt säkerställt och positivt, så är skillnaden mycket liten i absoluta tal. För en given storlek på stödet medför en ökning med 10 procent att sannolikhet att lämna marknaden ökar med cirka 0,01 procent. Stödets storlek är med andra ord inte relevant för att avgöra ett företags utträde från marknaden.

5 Sammanfattande diskussion

Studiens första del syftar till att utvärdera det regionala utvecklingsbidraget mot det tillväxtmål som finns uttryckt i förordningarna för stödet. Resultaten av utvärderingen av stödets effekter på sysselsättning, avkastning på satsat kapital och direkt bidrag till BNP visar att utvecklingen i stödföretagen endast i ett fåtal fall skiljer sig från företag i kontrollgruppen med liknade företagskaraktäristika på ett statistiskt säkerställt sätt. I de fall där statistisk signifikans har kunnat påvisas har dock bidraget i de flesta fall haft förväntade positiva effekter för företagen. Dessa resultat kan jämföras med Nuteks utvärdering av det regionala utvecklingsbidraget, som visar att företagen som erhållit RUB generellt haft en bättre sysselsättningsutveckling och ökning i förädlingsvärde (bidrag till NNP) än företag i en kontrollgrupp mellan år 2000 och 2003. Kontrollgruppen består i deras utvärdering av företag lokaliserade i samma region och inom samma/liknade branscher.

Om stödet i stället bidrar till att förhindra att stödföretagen går i konkurs, och på så vis hindrar att personal friställs, skulle RUB kunna ses som ett billigt alternativ för staten att undvika de kostnader som uppstår i försäkringssystemet genom exempelvis utbetalning av A-kassa. Förordningens formulering att bidraget kan ges *”För att främja /.../ och en samhällsekonomiskt och i övrigt lämplig lokalisering av näringslivet ...”* ger utrymme för tolkning till förmån för ett fördelningsmål. Denna målsättning har funnits tidigare i regionalpolitiken och tycks också delvis finnas kvar i ”det allmänna” medvetandet. Därför utvärderar vi, i en andra del av studien, även mot detta mål genom att studera om företag som har erhållit RUB i större omfattning än andra liknande företag har möjlighet att stanna kvar på marknaden. Eller annorlunda uttryckt: kan RUB bidra till att förhindra ett företags utträde från marknaden. MM-Partners databas över uppköp och sammanslagningar har nyttjats för att skapa en utträdesvariabel som svarar mot fysiskt utträde och som alltså utesluter utträde pga. uppköp eller sammanslagningar då detta ju ofta är en positiv utveckling för företagen i fråga. Analysen av företagens överlevnad visar inte att de företag som erhållit RUB har en statistiskt säkerställd lägre sannolikhet att lämna marknaden än företag i kontrollgruppen med liknande företagskaraktäristika. Det är snarare så att effekten är den omvända, men dock så marginell att den saknar ekonomisk relevans.

En naturlig fråga som uppstår är i vilken omfattning RUB bidrar till tänkta investeringar. Resultaten av utvärderingen av stödets effekter på företagets investeringar visar att skillnaden i de allra flesta fall är statistiskt säkerställd, vilket betyder att företagen i betydande omfattning tycks använda stöden för sina ändamål. Analysen visar dock inte om investeringsökningen motsvarar hela RUB-beloppet. Om så inte är fallet skulle med andra ord en del av investeringarna kunna ha genomförts även utan stödet, med följderna att den delen av stödet i så fall går till annat än de diskuterade investeringarna. Från företagets perspektiv kan det i så fall ses som att RUB frigör kapital som annars hade gått till investeringarna, men som nu kan användas till övrig verksamhet. Ett sådant resonemang finner delvis stöd i svaret som ges på frågan om huruvida en investering eller sysselsättningsökning var beroende av ett utbetalt landsbygdsstöd eller om den skulle ha skett ändå (Länsstyrelsen i Norrbotten: rapportserie nr 5 2004). Metoden att fråga mottagarna själva om detta kan väcka tvivel om incitamenten till uppriktighet. Trots det uppgav 45 procent av de tillfrågade att de skulle genomföra investering även utan stöd. Det tycks därför föreligga så kallade dödviktskostnader, vilka dock inte alltid i sin helhet behöver ses som förluster för samhället. De skulle visserligen kunna gå till vinst eller ut-

delning, men kan även nyttjas till andra ändamål så som marknadsföring och produktutveckling. Det senare skulle kunna innebära att stödet går till de företag som avses men till ett okänt ändamål.

Ett potentiellt problem vid denna typ av studie är att de medel som inte går till investeringar då direkt kan påverka resultatet av andra utfallsvariabler som exempelvis avkastning på totalt kapital. Det innebär en risk att överskatta effekten av stödet, vilket framför allt är ett potentiellt problem för de fall då vi funnit signifikanta positiva samband. Då den övergripande bilden är att stöden inte ger positiva signifikanta effekter utgör det ett mindre problem eftersom ett beaktande av det snarast skulle förstärka den bilden som resultaten ger.

Arbetet med att utvärdera de olika typer av stöd som för närvarande används (RUB – eller RIS – som förkortningen på det nuvarande namnet blir, sysselsättningsbidrag, såddfinansiering, transportbidrag mm) kan dock utvecklas ytterligare. Såväl i den här rapporten som i Nuteks utvärderingar av de olika stödernas effekter tittar man på de olika stöden var för sig. Det finns dock företag som under vår studerade 10-årsperiod haft flera stöd och i vissa fall till och med flera stöd vid samma tidpunkt. Vid en analys av alla stöden sammantaget går det att inte bara att identifiera vilket stöd som är mest effektivt avseende använda utfallsvariabler, utan även hur stöden interagerar med varandra.

Slutsats

Sammantaget kan den generella bilden av resultaten sägas liknas vid spridda skurar. Det förekommer statistiskt säkerställda positiva resultat (som visar på att RUB har effekt) men avsaknaden av statistiskt säkerställda positiva resultat är också slående ofta förekommande. Om vi ser utvärderingen som ett test av hypotesen att RUB har statistiskt säkerställt positiva effekter på de diskuterade variablerna, blir den sammantagna bedömningen att vi förkastar hypotesen. Ett väsentligt mål med stödet är att det ska bidra till tillväxt. Med stöd av de resultat som redovisats i denna rapport är ITPS uppfattning att stödet inte når detta mål.

Referenser

- ALMI. (2005). *Effektmätning 2005 – Huvudrapport*, ALMI Företagspartners AB, Stockholm, Mimeo.
- Barkman, C. och Fölster, S. (1995). *Företagsstödet – Vad kostar det egentligen?, Rapport till expertgruppen för studier i offentlig ekonomi*, Finansdepartementet, Ds 1995:14, Stockholm.
- Batra, G. och Mahmood, S. (2003). Direct support to private firms: Evidence on effectiveness, *World Bank Policy Research Working Paper No. 3170*, Washington D.C.: World Bank.
- Bergström, F. (2000). Capital Subsidies and the Performance of Firms, *Small Business Economics*, 14, 183–193.
- Besely, T. och Seabright, P. (1999). The Effects and Policy Implications of State Aids to Industry: An Economic Analysis, *Economic Policy*, 28, 13–53.
- Bohm, P. och Lind, L. (1988). Sysselsättningseffekter av sänkt arbetsgivaravgift i Norrbotten 1984–1986, *Research Papers in Economics 1988:1 RS*, National-ekonomiska Institutionen, Stockholms universitet.
- Cobb-Clark, D.A. och Crossley, T. (2003). Econometrics for Evaluation: An Introduction to Recent Developments, *The Economic Record*, 79, 491–511.
- Greene, W.H. (2003). *Econometric Analysis*, 5:e upplagan., Prentice Hall, New Jersey.
- Leuven, E. och Sianesi, B. (2003). PSMATCH: Stata module to perform full Mahalanobis and propensity score matching, common support graphing, and covariate imbalance testing, <http://ideas.repec.org/c/boc/bocode/s432001.html>. This version 3.0.0.
- Lindström, B. (2005). *Regionalpolitiken som tillväxtpolitik: Retorik och substans i den regionala utvecklingspolitiken*, Institutet för tillväxtpolitiska studier, A2005:011.
- Länsstyrelsen i Norrbotten. (2004). Rapportserie nr 5 2004, mimeo.
- Nutek. (2000). *Regionalpolitiskt finansiellt stöd – Budgetåret 1999*, R 2000:12, Elanders Tofters, Stockholm.
- Nutek. (2004). Regionalpolitiska kostnadspåverkande företagsstöd – en översikt av tidigare genomförda utvärderingar med fokus på direkta bidrag, Infonr 046-2004, Stockholm.
- Nutek. (2006a). Effektvärdering av företagsstöd: Regionalt investeringsstöd och sysselsättningsbidrag 2000–2005, Infonr 133-2006, Stockholm.
- Nutek. (2006b). *Uppföljning och resultatvärdering av regionala företagsstöd och stöd till projektverksamhet*, R 2006:15, Elanders Tofters, Stockholm.
- Rencher. A..C. (2002). *Methods of Multivariate Analysis*, 2:a upplagan, John Wiley & Sons, New Jersey.
- Riksrevisionen. (2005). *Regionala stöd – styrs de mot ökad tillväxt?*, Riksdagstryckeriet, Stockholm. RiR 2005:6.

- Rosenbaum, P.R. och Rubin, D.B. (1983). The Central Role of the Propensity Score in Observational Studies for Causal Effects, *Biometrika*, 70, 41–55.
- SFS. (1982). Förordning (1982:677) om regionalpolitiskt stöd, *Svensk författningssamling*, Sveriges Riksdag, Stockholm.
- SFS. (1990). Förordning (1990:642) om regionalpolitiskt företagsstöd, *Svensk författningssamling*, Sveriges Riksdag, Stockholm.
- SFS. (2000). Förordning (2000:279) om regionalt utvecklingsbidrag, *Svensk författningssamling*, Sveriges Riksdag, Stockholm.
- SFS. (2005). Förordning (2005:527) om regionalt investeringsstöd, *Svensk författningssamling*, Sveriges Riksdag, Stockholm.
- Smith, J. (2000). A Critical Survey of Empirical Methods for Evaluating Active Labor Market Policies, *Zeitschrift für Volkswirtschaft und Statistik*, 136, 1–22.
- SOU. (1996). *Kompetens och kapital – om statligt stöd till företag*, Betänkande från Företagsstödsutredningen, Näringsdepartementet, Sveriges Offentliga Utredningar 1996:69, Stockholm.
- Intervjuer med ansvariga för företagsstöd på Länsstyrelserna i Norrbotten, Jämtland, Västernorrland samt Västra Götalandsregionen.
- Intervjuer med Svenskt Näringsliv samt med Företagarna.

Appendix: Ekonometrisk metod och resultat

Avsnittet utgör en mera utförlig redogörelse för de ekonometriska metoder som används och inkluderar ekvationer och resultattabeller. Avsnittet börjar med en översiktlig beskrivning av den typ av matchningsmetod som använts i studien. Därefter beskrivs det första steget i matchningsmetoden, det vill säga skattningen av logitmodeller samt hur vi valt vilken logitmodell som är bäst anpassad att hitta bra jämförbara företag till dem som erhållit RUB. Slutligen beskrivs det andra steget i den matchningsmetod som använts, hur vi beräknat de standardfel som presenteras i studien, samt RUB:s inverkan på de olika utfallsvariablerna.

Ett grundläggande ekonometriskt problem vid nyttjande av empiriska registerdata är att man inte kan observera den kontrafaktiska situationen, det vill säga man vet inte hur en utfallsvariabel skulle ha ändrats om företaget i fråga inte erhållit det regionala utvecklingsbidraget. Matchningsmetoder (Rosenbaum och Rubin, 1983) baseras på den enkla idén att den bästa möjliga observationen på hur den kontrafaktiska situationen hade sett ut för ett företag som erhållit RUB är att hitta det företag i kontrollgruppen som mest liknar företaget som erhöll bidraget. Om företagen som erhållit RUB i genomsnitt haft en statistiskt säkerställd bättre utveckling av utfallsvariablerna än de ”identiska” företagen som inte erhöll bidraget så innebär detta att RUB är en fungerande¹¹ metod för beslutsfattare att öka avkastning, investeringar, sysselsättning och direkta bidrag till BRP.

Matchningsproceduren genomförs i två steg. I en logitmodell (se t ex Greene, 2003) estimeras först sannolikheten att ett visst företag ska ha erhållit RUB beroende på företagets karaktäristika före programmets genomförande. I vår logitmodell antas sannolikheten att ha erhållit RUB bero på såväl företags- som kommunspecifika förklaringsfaktorer. Sannolikheten att ha erhållit bidraget förklaras av företagets lokalisering, företagets storlek mätt som antal anställda, företagets avkastningsnivåer, direkta bidrag till bruttoregionprodukten samt investeringar i tidsperioden före bidraget erhöles. Dessutom inkluderas information om huruvida företagen tidigare erhållit RUB eller andra bidrag samt information om företaget för närvarande har andra bidrag utöver RUB. De kommunspecifika förklaringsfaktorer som antas ha påverkat sannolikheten att erhålla bidraget inkluderar inkomstnivåer i kommunen, om kommunen har en högskola eller ett universitet, mandatfördelning mellan politiska partier, in- respektive utflyttning samt arbetslöshet i tidsperioden före bidraget erhöles. Att vi använder data från tidsperioden före bidraget erhöles innebär att vi då jämför företag som innan bidraget erhöles var identiska med avseende på företagets karaktäristika så som lönsamhet, lokalisering och antal anställda. Innan vi slutgiltigt bestämde modell testades fem olika specifikationer av logitmodellen (se nedan), och vår slutgiltiga modell valdes med hjälp av Akaikes konsistenta informationskriterium (se t ex Greene, 2003). Den slutliga modellen kan på ekvationsform skrivas;

¹¹ Utifrån endast denna studie kan vi dock inte avgöra om det är en samhällsekonomiskt effektiv metod, dvs om det är den bästa av alla tänkbara metoder.

$$\begin{aligned}
RUB_{ikt} = & \alpha_j + \alpha_t + \beta_1 * Avkastning_{ikt-1} + \beta_2 * Brpbidrag_{ikt-1} + \beta_3 * Anställda_{ikt-1} \\
& + \beta_4 * Investeringar_{ikt-1} + \beta_5 * Flera_{ikt-1} + \beta_6 * Andra_{ikt-1} \\
& + \beta_7 * Socialistiskt styre_{kt-1} + \beta_8 * Politisk styrka_{kt-1} + \beta_9 * Lika_{kt-1} \\
& + \beta_{10} * Högskola_{kt-1} + \beta_{11} * Arbetslöshet_{kt-1} + \beta_{12} * Inkomst_{kt-1} \\
& + \beta_{10} * Migration_{kt-1} + \beta_{11} * (Arbetslöshet_{kt-1} * Inkomst_{kt-1}) \\
& + \beta_{12} * (Migration_{kt-1} * Inkomst_{kt-1}) + \beta_{13} * (dLän_{ikt} * Inkomst_{kt-1}) \\
& + \beta_{14} * (dLän_{ikt} * Arbetslöshet_{kt-1}) + \varepsilon_{ikt} ,
\end{aligned}$$

där RUB_{ikt} är en latent variabel vars transformation antar värdet 0 om företaget inte har erhållit RUB och värdet 1 om företaget har erhållit RUB. Notationen i indikerar företaget, k indikerar kommunen och t indikerar året. Vidare är α_j och α_t är läns- och tidsspecifika fixa effekter, $Avkastning_{ikt-1}$ mäter avkastningen året före bidragsåret (om vi studerar företag som erhöll RUB år 1993 så mäts alltså avkastningen år 1992). $Brpbidrag_{ikt-1}$ mäter företagets direkta bidrag till bruttoregionprodukten i tidsperioden före bidragsåret, $Anställda_{ikt-1}$ svarar mot antal anställda i företagen året innan bidragsåret och $Investeringar_{ikt-1}$ svarar mot företagets investeringar i anläggningstillgångar året före bidragsåret. $Flera_{ikt}$ är en indikatorvariabel som antar värdet ett om företaget i fråga har flera bidrag och inte bara RUB i innevarande tidsperiod, $Andra_{ikt}$ är en indikatorvariabel som antar värdet ett om företaget i fråga haft RUB eller andra bidrag tidigare i företagets historia fram till innevarande år.

Förutom dessa variabler så har också ett antal kommunspecifika förklaringsvariabler inkluderats i logitkattningen. $Röd\ majoritet_{kt}$ är en indikatorvariabel som antar värdet ett om kommunen i fråga styrs av en röd majoritet, $Politisk\ styrka_{kt}$ är ett Herfindahlindex över mandatfördelningen i kommunen och mäter politisk styrka. $Lika_{kt}$ är en indikatorvariabel som antar värdet ett om det är samma politiska ledarskap i riket som i kommunen i fråga. Under de år som rikspolitiken hade borgerligt styre antar denna variabel alltså värdet ett för borgerligt styrda kommuner, under de socialistiska åren antar den alltså värdet ett för kommuner med röd majoritet. $Högskola_{kt}$ är en indikatorvariabel som antar värdet ett för de kommuner där ett universitet eller en högskola är lokaliserad, $Arbetslöshet_{kt}$ är andelen av kommunens befolkning som är arbetslös, $Inkomst_{kt}$ mäter genomsnittsinkomsterna i de olika kommunerna och $Migration_{kt}$ mäter kommunens in- eller utflyttning som en andel av kommunens befolkning.

Då det sannolikt är så att det vissa av variablerna ovan interagerar med varandra och att det dessutom finns starka regionala mönster så har vi också försökt ta hänsyn till detta. De interaktioner vi använt oss av för att fånga sådana effekter är $Arbetslöshet_{kt} * Inkomst_{kt}$, $Migration_{kt} * Inkomst_{kt}$, $dLän_{ikt} * Inkomst_{kt}$, $dLän_{ikt} * Arbetslöshet_{kt}$.

De fyra övriga testade modellerna kan på ekvationsform skrivas;

(Ekv. 1)

$$\begin{aligned}
RUB_{ikt} = & \alpha_j + \alpha_t + \beta_1 * Avkastning_{ikt-1} + \beta_2 * Brpbidrag_{ikt-1} + \beta_3 * Anställda_{ikt-1} \\
& + \beta_4 * Investeringar_{ikt-1} + \beta_5 * Flera_{ikt-1} + \beta_6 * Andra_{ikt-1} \\
& + \beta_7 * Socialistiskt styre_{kt-1} + \beta_8 * Politisk styrka_{kt-1} + \beta_9 * Lika_{kt-1} \\
& + \beta_{10} * Högskola_{kt-1} + \beta_{11} * Arbetslöshet_{kt-1} + \beta_{12} * Inkomst_{kt-1}
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
& + \beta_{10} * \text{Migration}_{kt-1} + \beta_{11} * (\text{Arbetslöshet}_{kt-1} * \text{Inkomst}_{kt-1}) \\
& + \beta_{12} * (\text{Migration}_{kt-1} * \text{Inkomst}_{kt-1}) + \beta_{13} * (dLän_{ikt} * \text{Inkomst}_{kt-1}) \\
& + \beta_{14} * (dLän_{ikt} * \text{Migration}_{kt-1}) + \varepsilon_{ikt} ,
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
\text{RUB}_{ikt} = & \alpha_j + \alpha_t + \beta_1 * \text{Avkastning}_{ikt-1} + \beta_2 * \text{Brpbidrag}_{ikt-1} + \beta_3 * \text{Anställda}_{ikt-1} \\
& + \beta_4 * \text{Investeringar}_{ikt-1} + \beta_5 * \text{Flera}_{ikt-1} + \beta_6 * \text{Andra}_{ikt-1} \\
& + \beta_7 * \text{Socialistiskt styre}_{kt-1} + \beta_8 * \text{Politisk styrka}_{kt-1} + \beta_9 * \text{Lika}_{kt-1} \\
& + \beta_{10} * \text{Högskola}_{kt-1} + \beta_{11} * \text{Arbetslöshet}_{kt-1} + \beta_{12} * \text{Inkomst}_{kt-1} \\
& + \beta_{10} * \text{Migration}_{kt-1} + \beta_{11} * (\text{Arbetslöshet}_{kt-1} * \text{Inkomst}_{kt-1}) \\
& + \beta_{12} * (\text{Migration}_{kt-1} * \text{Inkomst}_{kt-1}) + \beta_{13} * (dLän_{ikt} * \text{Arbetslöshet}_{kt-1}) \\
& + \beta_{14} * (dLän_{ikt} * \text{Migration}_{kt-1}) + \varepsilon_{ikt} ,
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
\text{RUB}_{ikt} = & \alpha_j + \alpha_t + \beta_1 * \text{Avkastning}_{ikt-1} + \beta_2 * \text{Brpbidrag}_{ikt-1} + \beta_3 * \text{Anställda}_{ikt-1} \\
& + \beta_4 * \text{Investeringar}_{ikt-1} + \beta_5 * \text{Flera}_{ikt-1} + \beta_6 * \text{Andra}_{ikt-1} \\
& + \beta_7 * \text{Socialistiskt styre}_{kt-1} + \beta_8 * \text{Politisk styrka}_{kt-1} + \beta_9 * \text{Lika}_{kt-1} \\
& + \beta_{10} * \text{Högskola}_{kt-1} + \beta_{11} * \text{Arbetslöshet}_{kt-1} + \beta_{12} * \text{Inkomst}_{kt-1} \\
& + \beta_{10} * \text{Migration}_{kt-1} + \beta_{11} * (\text{Arbetslöshet}_{kt-1} * \text{Inkomst}_{kt-1}) \\
& + \beta_{12} * (\text{Migration}_{kt-1} * \text{Inkomst}_{kt-1}) + \varepsilon_{ikt} ,
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
\text{RUB}_{ikt} = & \alpha_j + \alpha_t + \beta_1 * \text{Avkastning}_{ikt-1} + \beta_2 * \text{Brpbidrag}_{ikt-1} + \beta_3 * \text{Anställda}_{ikt-1} \\
& + \beta_4 * \text{Investeringar}_{ikt-1} + \beta_5 * \text{Flera}_{ikt-1} + \beta_6 * \text{Andra}_{ikt-1} \\
& + \beta_7 * \text{Socialistiskt styre}_{kt-1} + \beta_8 * \text{Politisk styrka}_{kt-1} + \beta_9 * \text{Lika}_{kt-1} \\
& + \beta_{10} * \text{Högskola}_{kt-1} + \beta_{11} * \text{Arbetslöshet}_{kt-1} + \beta_{12} * \text{Inkomst}_{kt-1} \\
& + \beta_{10} * \text{Migration}_{kt-1} + \varepsilon_{ikt} .
\end{aligned}$$

Den avgörande skillnaden mellan dessa modeller är hur vi väljer att modellera de interaktionstermer vi velat inkludera i modellen. Ursprungligen planerades att nyttja interaktioner mellan $dLän_{ikt} * \text{Inkomst}_{kt}$, $dLän_{ikt} * \text{Arbetslöshet}_{kt}$ och $dLän_{ikt} * \text{Migration}_{kt}$ samt indikatorvariabler för län, tid och SNI-koder i vår mest omfattande modellspecifikation. Detta var dock inte möjligt på grund av begränsningar i datorkapacitet. Vårt valkriterium för att då bestämma vilka interaktionstermer och indikatorvariabler som skulle nyttjas i den slutliga modellen var som ovan nämnts Akaikes konsistenta informationskriterium. Det är dock värt att notera att modellerna ovan alla på ett bra sätt beskriver vilka företag som erhåller RUB, och att känslighetsanalys på ett urval av de estimerade modellerna visar att de nedan presenterade resultaten från matchningsproceduren inte beror på modellspecifikation i det första steget.

Dataurvalet som nyttjas i skattningen i första steget består av cirka 362 350 observationer, varav cirka 3 000 är RUB-företag. Det innebär att urvalet innehåller i genomsnitt 300 företag som har fått RUB för varje studerat år. På grund av bortfall i övriga variabler som beskriver företaget eller kommunen kunde vi prediktera sannolikheten att få stöd för i

Tabell 4 Resultat från logit-estimationen, alla år.

Variabel	Estimation	Standardfel
Avkastning	2,07E-04	6,54E-04
Brpbidrag	1,87E-06	3,67E-07 ***
Anställda	1,64E-02	1,12E-03 ***
Investeringar	-1,03E-07	1,77E-07
Flera	-	-
Andra	-	-
Röd majoritet	0,41	0,14 **
Politisk styrka	4,52	0,93 ***
Lika	-0,53	0,10 ***
Högskola	-0,46	0,11 ***
Arbetslöshet	6,18	0,85 ***
Inkomst	-3,97	0,69 ***
Migration	-3,64	0,97 ***
Pseudo R ²	0,11	

Anm.: * indikerar att resultatet är statistiskt säkerställt på tio procent signifikansnivå. ** indikerar att resultatet är statistiskt säkerställt på fem procent signifikansnivå. *** indikerar att resultatet är statistiskt säkerställt på en procent signifikansnivå. - indikerar att variablerna kastades ut ur estimationen på grund av att ett positivt värde predikterar att sannolikheten är lika med 1 att få RUB. Det betyder i sin tur att inga företag som även har fått andra stöd förekommer i skattningen.

genomsnitt 85 RUB-företag per år, vilket betyder att cirka 28 procent av urvalet ingick i skattningarna (ca 20 % av hela populationen på 4 500 RUB-företag). Vi antar vidare att bortfallen förekommer slumpmässigt. Den nyttjade metoden, som medför att kontrollföretagen är ”identiska” med RUB-företagen (då de har samma kumulativa fördelning), i kombination med att en stor andel av populationen ingick i skattningen, medför då att resultaten blir väntevärdesriktiga. Det betyder i detta sammanhang att resultaten kan antas ge en representativ bild avseende utfallsvariablerna för de 4 500 företagen.

Resultaten från logitskattningen av vår slutgiltiga modell presenteras i Tabell 4, där de läns- och tidsspecifika fixa effekterna samt interaktionstermerna som innehåller de läns-specifika fixa effekterna utelämnats av utrymmesskäl.

Resultaten visar att företag med högre avkastning, ett högre direkt bidrag till bruttoregionprodukten, fler anställda och lägre investeringsnivåer har större sannolikhet att erhålla bidraget än övriga företag. De kommunspecifika förklaringsvariablerna visar att det är vanligare att företag som är lokaliserade i kommuner med en röd majoritet, ett starkt politiskt styre, som inte har någon högskola eller universitet och har låga inkomster och hög arbetslöshet erhåller RUB.

I steg två jämförs sedan de företag som erhållit RUB med företag som har samma estimerade sannolikhet att ha erhållit RUB, men som inte fick något bidrag. De utfallsvariabler som inkluderats i jämförelsen är variabler av intresse för såväl företagen, som arbetstagare och samhället i övrigt. Dessa utfallsvariabler är som tidigare nämnts: Antal sysselsatta, Investeringar i anläggningstillgångar, Företagens direkta bidrag till BRP (som summan av vinster och löner i företagen) samt Avkastning på totalt satsat kapital. För att ta fram kontrollgruppen nyttjas rutinen PSMATCH2 i STATA (Leuven och Sianesi, 2003) och vald metod är ”nearest-neighbour” med caliper (0,0001). Med detta maximala avstånd till närmaste granne kan vi finna matchande företag för nästan alla RUB-företag. Företagen i kontrollgruppen är i detta steg ”identiska” med RUB-företagen i sin sannolikhet att erhålla

stöd om de skulle ha sökt det. Ett balanstest genomförs, vilket i sin tur visar om matchningsmetoden har lyckats skapa balans i de observerbara variablerna mellan kontrollföretagen och RUB-företagen. Balanstestet testar om alla variablers medelvärden är icke-signifikant skilda från varandra. Den generella bilden är att variablerna är väl balanserade, vilket betyder att matchningen har lyckats och kontrollföretagen är lika RUB-företagen även med avseende på storlek, företagsekonomisk och regionalpolitisk/ekonomisk situation. Då kontrollgruppen är framtagen beräknas genomsnittlig behandlingseffekt på de behandlade, (average treatment effect on the treated, ATT). Metoden som används i PSMATCH2 för att beräkna de approximativa standardfelen beaktar inte osäkerheten i steg 1, logitskattningen, och tenderar därför att underskatta de sanna standardfelen. Det medför i denna studie en tendens att resultaten faller ut till förmån för hypotesen att RUB har en positiv signifikant effekt.

Ett potentiellt problem med ansatsen att jämföra företag som har fått RUB med de som inte har fått det¹², är att det kan tänkas krävas en viss nivå på bidraget för att det ska ha någon statistiskt mätbar effekt på utfallsvariablerna. För att studera om så är fallet har data också delats in i olika storleksklasser för RUB (bidrag över 100 000 samt bidrag över 1 000 000 kronor). Analysen av dessa klassindelade data kan då påvisa om det krävs ett bidrag av en viss storlek för att åstadkomma en statistiskt säkerställd förändring av de utfallsvariabler som inkluderats i studien.

Resultat, antal anställda

I 63 av 81 estimerade modeller så noteras inget statistiskt säkerställt samband mellan att ha erhållit RUB och en bättre utveckling med avseende på sysselsättning. Om vi går in och studerar resultaten för företag som erhållit RUB, oavsett storleken på bidraget, jämfört med övriga företag så noteras positiva och statistiskt säkerställda resultat på ett års sikt för åren 1994, 1996 och 1997, på tre års sikt för år 1992, samt på fem års sikt för 1993 respektive 1994. Då hela perioden ingår i urvalet har RUB-företag, på ett års sikt, anställt 1,06 personer fler (alternativt avskedat 1,06 personer färre) än de företag som inte erhöll bidraget samt 2,6 respektive 3,54 fler personer på tre respektive fem års sikt. Företag som erhöll RUB 1992 har under tidsperioden 1992 tom 1995 anställt 3,23 personer fler än de företag som inte erhöll bidraget. De företag som erhöll RUB 1993 har under de följande fem åren anställt 8,22 personer fler än jämförbara företag som inte erhöll bidrag. Resten av tabellen läses på motsvarande sätt.

För att kontrollera om det finns tröskeleffekter så har analysen också genomförts för de företag som erhöll bidrag över 100 000 kronor, samt bidrag över 1 000 000 kronor. Även för belopp över 100 000 blir mönstret att RUB-företagen har anställt fler personer än övriga företag, mätt för hela perioden, men att dessa resultat ofta inte består vid jämförelse år för år. Resultaten visar för år 1990 att sysselsättningsutfallet varit bättre för de företag som erhöll bidraget jämfört med övriga jämförbara företag på tre års sikt (4,69 personer).

¹² Då det indikeras med 0 för de företag som inte har erhållit stödet och 1 för de som har erhållit stödet.

Tabell 5 Effekter på antal anställda.

Effekt på År	1 år		3 år		5 år	
	Est	St.fel	Est.	St.fel	Est.	St.fel
RUB alla belopp						
1990–1999	1,06	0,28 *	2,60	1,05 *	3,54	1,65 *
1990	0,11	0,83	0,02	1,25	-1,66	2,63
1991	2,52	3,50	0,60	3,43	8,20	9,17
1992	0,14	0,82	3,23	1,44 *	1,44	1,55
1993	0,28	0,53	4,65	3,42	8,22	4,14 *
1994	2,43	0,70 *	3,83	2,52	8,30	3,78 *
1995	1,18	1,49	2,03	5,69	10,71	5,93
1996	1,61	0,74 *	4,20	2,56		
1997	1,95	0,93 *	-0,82	2,02		
1998	-0,26	0,98				
1999	5,18	3,30				
Ettthundratusen						
1990-1999	1,49	0,30 *	3,09	1,24 *	4,99	2,00 *
1990	0,90	0,89	4,69	0,29 *	0,20	3,25
1991	6,00	4,75	3,01	4,87	15,32	12,21
1992	1,26	1,79	3,37	2,41	0,10	2,02
1993	2,25	1,24	13,84	7,99	18,67	12,41
1994	2,69	0,85 *	3,28	2,93	5,12	4,56
1995	2,06	1,37	0,90	5,87	8,74	6,04
1996	1,72	0,85 *	4,93	2,74		
1997	1,58	1,06	-1,18	2,29		
1998	-0,11	1,16				
1999	5,18	3,30				
En miljon						
1990-1999	2,15	0,75 *	7,23	4,29	14,54	9,01
1990	1,95	1,28	4,98	3,61	-3,80	6,85
1991	-1,84	2,99	1,67	10,54	38,08	42,09
1992	0,00	3,87	10,90	5,46 *	5,78	4,82
1993	3,00	2,44	11,88	14,06	12,00	6,94
1994	3,50	1,56 *	21,00	24,48	38,90	29,31
1995	-1,07	3,15	13,45	26,72	26,30	35,81
1996	0,70	0,75	3,90	4,41		
1997	6,00	3,37	-1,91	4,04		
1998	1,50	1,08				
1999	2,70	1,77				

Anm.: * indikerar att resultatet är statistiskt säkerställt på 5 procent signifikansnivå.

Företag som erhöll RUB 1994 respektive 1996 hade ett år efter anställt 2,69 respektive 1,72 personer fler än jämförbara företag som inte erhöll RUB. Mätt för hela perioden var resultaten för de företag som erhöll ett bidrag över en miljon kronor bättre på ett års sikt (2,15 personer), såväl som för företag som erhöillit bidrag åren 1992 (10,9 fler anställda på tre års sikt), samt 1994 (3,5 fler anställda på ett års sikt).

Slutsatsen av den empiriska studien av det regionala utvecklingsbidragets inverkan på sysselsättningen blir att RUB tycks ha haft en positiv inverkan på antalet anställda mätt för hela perioden 1990–1999 som helhet (se Tabell 5). Studeras däremot resultaten mätta för de enskilda åren överväger bilden att skillnaden mellan grupperna inte är statistiskt säkerställd.

Resultat, företagens investeringar

Företagens investeringar i anläggningstillgångar har mätts som förändringen i summa anläggningstillgångar på ett, tre och fem års sikt. Resultaten presenteras i Tabell 6.

En analys av resultaten för de modeller som jämför investeringsnivåerna för företag som erhöillit RUB med övriga företag visar att i princip alla skattade modeller på ett års sikt, tre, respektive fem års sikt gav statistiskt säkerställd skillnad i utfall. För perioden som helhet, är värdet av RUB-företagens investeringar under det första året i genomsnitt 570 000 kronor mer än för övriga företag, 370 000 på tre års sikt och 230 000 på fem års sikt. För stöd över 100 000 var motsvarande siffra 600 000 på ett års sikt, 440 000 och 300 000 på tre respektive fem års sikt. För utbetalade stöd på över 1 000 000 var investeringarnas värde 1 900 000 kronor mer än för övriga företag på ett års sikt, 1 300 000 och 930 000 kronor på tre respektive fem års sikt.

Slutsatsen av den empiriska studien av det regionala utvecklingsbidragets inverkan på investeringsnivåer är att de företag som erhöill RUB generellt har investerat mer i anläggningstillgångar än jämförbara företag. Det mönster som kan skönjas är även, helt enligt vad som kan förväntas, att ett högre utbetalt stöd ger en större statistiskt säkerställd investering. Effekten av denna tycks dock klinga av över tid.

Resultat, företagens direkta bidrag till bruttoregionprodukten

Företagens direkta bidrag till BRP har mätts som summan av företagens vinster och lönesummor. I 51 av 60 skattade modeller noteras ingen statistiskt säkerställd skillnad i utfall mellan företag som har erhöillit RUB och företag som inte har erhöillit RUB. RUB-företagen har i vissa fall en statistiskt säkerställd sämre utveckling än övriga företag men det bör noteras att beloppen är så små att de inte är av ekonomisk relevans. De företag som erhöill RUB oavsett storlek år 1995 gav i genomsnitt under det följande året ett lägre direkt bidrag till BRP motsvarande 1979 kronor. De företag som erhöill RUB 1997 respektive 1998 gav i genomsnitt ett lägre bidrag på 4 989 respektive 2 675 kronor. De företag som erhöillit ett bidrag som översteg 100 000 kronor gav ett statistiskt säkerställt lägre direkt bidrag till BRP på ett års sikt åren 1993 till 1995 samt 1997 och 1998. De som 1996 erhöill ett stöd på över en miljon kronor har en sämre utveckling på ett års sikt motsvarade 2 337 kronor.

Den slutsats man kan dra av detta är att även om det finns ett fåtal statistiskt säkerställda resultat som visar skillnader mellan de företag som erhöillit RUB och andra jämförbara företag så är beloppen för små för att kunna sägas vara av någon större ekonomisk betydelse. Resultaten presenteras i Tabell 7.

Tabell 6 Effekter på investeringar.

Effekt på År	1 år		3 år		5 år	
	Est	St.fel	Est.	St.fel	Est.	St.fel
RUB alla belopp						
1990–1999	573 674	37 142 *	368 338	28 860 *	246 856	23 288 *
1990	658 207	81 410 *	390 650	-	293 719	-
1991	509 284	173 163 *	382 415	141 707 *	203 446	69 216 *
1992	415 162	146 126 *	299 875	111 504 *	144 431	29 492 *
1993	342 102	89 762 *	182 957	30 372 *	137 495	24 951 *
1994	385 320	98 711 *	290 124	77 171 *	215 645	63 888 *
1995	645 781	219 108 *	520 687	210 786 *	395 438	176 323 *
1996	582 723	127 059 *	410 288	94 188 *		
1997	707 163	309 091 *	547 239	235 625 *		
1998	479 932	100 597 *				
1999	339 786	101 468 *				
Etthundratusen						
1990–1999	658 237	42 331 *	437 773	33 127 *	300 014	27 807 *
1990	752 173	91 019 *	455 782	-	341 150	-
1991	750 387	221 493 *	596 740	187 244 *	495 919	168 757 *
1992	482 579	189 104 *	356 745	148 764 *	154 367	25 317 *
1993	409 319	112 833 *	325 445	114 796 *	257 046	96 312 *
1994	487 209	125 557 *	366 942	97 841 *	275 518	81 432 *
1995	687 993	224 786 *	538 261	203 719 *	409 109	169 412 *
1996	582 661	127 059 *	410 303	94 187 *		
1997	786 213	338 552 *	545 476	235 619 *		
1998	688 894	169 655 *				
1999	339 786	101 468 *				
En miljon						
1990–1999	1 871 173	134 294 *	1 307 455	115 592 *	932 573	101 037 *
1990	1 731 169	210 245 *	1 101 177	-	832 008	-
1991	1 817 775	554 742 *	1 269 729	390 333 *	1 061 707	330 368 *
1992	2 539 451	1 503 286	1 775 220	1 051 992	524 551	155 322 *
1993	971 560	152 518 *	719 415	139 076 *	511 584	93 526 *
1994	3 749 048	1 566 374 *	2 673 465	1 121 853 *	1 967 285	831 886 *
1995	1 566 961	330 013 *	1 246 572	248 866 *	895 694	171 882 *
1996	1 666 840	424 290 *	1 248 129	332 865 *		
1997	2 498 168	1 033 480 *	1 752 902	739 412 *		
1998	857 148	106 627 *				
1999	2 026 078	300 085 *				

Anm.: * indikerar att resultatet är statistiskt säkerställt på fem procent signifikansnivå.

Tabell 7 Effekter på bruttoregionprodukten.

Effekt på År	1 år		3 år	
	Est.	St.fel	Est.	St.fel
RUB alla belopp				
1990–1999	-170,24	925,16	448,62	353,33
1990	-1 371,71	4 499,74	-321,58	428,24
1991	-1 405,12	730,96	1 901,63	1 054,17
1992	-790,94	765,51	428,19	399,58
1993	-796,29	606,61	860,38	863,81
1994	827,77	867,83	1 628,32	818,14
1995	-1 979,30	744,64 *	4 480,42	2 954,35
1996	-1 588,21	815,52	-252,19	1 342,33
1997	-4 989,21	1 507,95 *	-3 535,78	2 507,73
1998	-2 674,67	990,44 *		
1999	1 692,60	2 825,18		
RUB alla belopp				
1990–1999	-125,75	1 053,02	614,36	412,45
1990	-3 774,41	3 888,38	395,88	646,03
1991	-659,39	915,31	2 338,29	1 294,09
1992	-918,83	691,26	629,30	460,56
1993	-2 061,91	930,34 *	3 922,70	2 625,37
1994	-1 646,31	540,73 *	1 313,00	918,00
1995	-1 850,42	808,27 *	4 260,44	3 045,84
1996	-753,20	1 151,91	-379,19	1 325,60
1997	-4 656,31	1 797,12 *	-3 605,41	2 532,07
1998	-3 095,88	1 499,75 *		
1999	1 692,60	2 825,18		
RUB alla belopp				
1990–1999	-78,29	398,12	962,36	1 551,81
1990	-1 035,47	-554,63	-365,86	1 539,45
1991	-1 312,47	2 294,95	3 020,74	3 671,10
1992	-2 722,83	1 540,13	2 219,50	1 156,84
1993	1 239,33	3 461,74	2 664,88	3 687,62
1994	-1 865,60	1 392,62	333,22	8 871,11
1995	-790,71	3 603,43	7 879,22	7 658,38
1996	-2 337,73	959,10 *	387,11	1 433,66
1997	1 450,80	5 721,06	-7 165,10	7 310,70
1998	-426,89	5 310,67		
1999	-2 022,30	1 014,56		

Anm.: * indikerar att resultatet är statistiskt säkerställt på fem procent signifikansnivå.

Resultat, företagens avkastning på totalt kapital

Slutligen så har analysen genomförts för att utröna om de företag som erhållit RUB har haft en bättre utveckling i termer av avkastning på totalt kapital än övriga företag. Resultaten visar dock att vi i 80 av 81 skattade modeller inte finner någon statistiskt säkerställd skillnad i utfall mellan företag som har erhållit RUB och företag som inte har erhållit RUB, vilket i sin tur betyder att företag som erhållit RUB inte har haft en statistiskt säkerställd bättre utveckling i termer av avkastning på totalt kapital. Den övergripande slutsatsen blir således att RUB inte verkar ha haft någon inverkan på företagens avkastning på totalt kapital. Detta kan dock också tolkas som att de resurser som investerats på grund av att man erhållit bidrag har varit lika produktiva som övriga resurser som tidigare investerats i företagen. Resultaten presenteras i Tabell 8.

Känslighetsanalys av resultaten

För att kontrollera hur robusta resultaten är har vi även genomfört två varianter av matchningsförfarandet som ligger till grund för resultaten. Den första varianten innebär att vi genomför samma matchning som ovan men betingat på stödområde. Med Mahalanobis¹³ metriska matchning får vi exakt matchning avseende stödområde 1, stödområde 2, respektive tillfälliga stödområden och för företagen inom respektive stödområde genomförs sedan propensity score matchning avseende de övriga variablerna. Den andra varianten går till på samma vis som den första, med skillnaden att vi betingar matchningen på kommun och bransch. I båda fallen genomfördes även balanstest som visade på förhållandevis god balans i variablerna. Det betyder att propensity score matchningen är relativt god, trots de hårdare kraven som exakt matchning avseende stödområden, kommuner och branscher medför. Det övergripande intrycket av alla modellerna i dessa två varianter är att resultaten som presenteras i denna rapport inte förändras nämnvärt, vilket i sin tur innebär att resultaten tycks robusta.

Analys av företagens överlevnad

En sammanfattande analys av resultaten från den empiriska analysen av hur RUB påverkar företagens sysselsättning, investeringar, bidrag till BRP och avkastning på totalt kapital visar att RUB inte kan sägas ha lett till att de företag som erhållit bidraget har haft en statistiskt säkerställd bättre utveckling i dessa utfallsvariabler än övriga, jämförbara företag förutom i ett fåtal enskilda fall. Men det kan vara så att även om företagen som erhållit RUB inte haft en bättre utveckling än övriga företag med samma förutsättningar i utgångsläget, så har en större andel av företagen som inte erhållit bidraget, men i övrigt haft liknande förutsättningar, tvingats lämna marknaden. För att klargöra om så är fallet studerar vi om det är så att företag som erhållit RUB i högre utsträckning än övriga företag klarat att undvika utträde från marknaden.

När man studerar utträde från marknaden är det viktigt att skilja fysiskt utträde, dvs. att produktionsanläggningen läggs ner, från omkodningar i data som kan bero på sammanslagningar eller uppköp som ju ofta kännetecknar framgångsrika företag. För att kunna skilja omkodningar från fysiskt utträde så har bokföringsdata kombinerats med MM-Partners omregistreringsdatabas och företag som omkodats på grund av sammanslagningar eller uppköp har identifierats. Utträde definieras i vår studie alltså som att ett företag rent fysiskt lämnat en marknad.

¹³ Se till exempel Rencher, 2002.

Tabell 8 Effekter på företagens avkastning.

Effekt på År	1 år		3 år		5 år	
	Est	St.fel	Est.	St.fel	Est.	St.fel
RUB alla belopp						
1990–1999	-0,18	0,23	-0,30	0,26	0,00	0,06
1990	-0,94	0,95	0,00	0,02	-0,02	0,02
1991	0,00	0,03	-1,67	1,71	0,08	0,04
1992	0,00	0,02	-0,35	0,22	-0,05	0,03
1993	0,05	0,05	0,02	0,03	0,00	0,04
1994	-0,12	0,09	2,51	2,22	-0,06	0,06
1995	-0,02	0,03	0,06	0,05	-0,01	0,03
1996	-0,20	0,19	-0,10	0,04 *		
1997	-0,02	0,02	-0,07	0,04		
1998	-0,04	0,05				
1999	-0,07	0,07				
Ettthundratusen						
1990–1999	-0,21	0,26	-0,28	0,30	0,06	0,06
1990	-1,10	1,11	-0,17	0,15	-0,06	0,03
1991	-0,01	0,02	-2,03	2,07	0,02	0,04
1992	0,02	0,02	-0,12	0,07	-0,14	0,08
1993	0,03	0,05	0,02	0,03	-2,54	2,50
1994	-0,09	0,05	-0,01	0,17	0,00	0,03
1995	0,01	0,02	0,11	0,07	-0,03	0,03
1996	0,00	0,05	-0,05	0,04		
1997	-0,03	0,02	-0,03	0,04		
1998	-0,02	0,04				
1999	-0,07	0,07				
En miljon						
1990–1999	-0,95	1,16	0,03	0,02	0,20	0,21
1990	-3,75	3,63	0,05	0,05	-0,03	0,05
1991	0,01	0,02	-6,00	6,10	0,08	0,06
1992	0,01	0,02	-0,03	0,05	0,07	0,04
1993	0,03	0,04	0,02	0,04	0,00	0,05
1994	0,03	0,06	0,07	0,07	0,04	0,08
1995	0,01	0,02	0,04	0,03	0,03	0,03
1996	-0,04	0,03	-0,25	0,20		
1997	-0,02	0,02	-0,04	0,07		
1998	0,00	0,07				
1999	-0,27	0,26				

Anm.: * indikerar att resultatet är statistiskt säkerställt på fem procent signifikansnivå.

Frågeställningen om huruvida de företag som erhåller RUB har en högre sannolikhet att klara konkurrensen med andra företag och undvika nedläggning studeras lämpligen genom att man använder sig av en logitmodell. En sådan modell estimerar sannolikheten att ett givet företag lämnar marknaden beroende på om företaget erhållit det regionala utvecklingsbidraget eller inte när vi håller konstant för övriga skillnader i företagskaraktäristika (i vår studie lokalisering, konjunktur, vinstnivåer och avkastning m m). Om företagen som erhållit RUB då haft en högre överlevnadssannolikhet än de företag som inte erhållit bidraget så har bidraget lett till att det varit möjligt att undvika företagsnedläggning. Den logitmodell som estimerats kan på ekvationsform skrivas;

$$\begin{aligned} \text{Utträde}_{ikt} = & \alpha_j + \alpha_t + \beta_1 * \text{Avkastning}_{ikt-1} + \beta_2 * \text{Brpbidrag}_{ikt-1} + \beta_3 * \text{Anställda}_{ikt-1} \\ & + \beta_4 * \text{Investeringar}_{ikt-1} + \beta_5 * \text{Flera}_{ikt-1} + \beta_6 * \text{Andra}_{ikt-1} \\ & + \beta_7 * \text{Socialistiskt styre}_{kt-1} + \beta_8 * \text{Politisk styrka}_{kt-1} + \beta_9 * \text{Lika}_{kt-1} \\ & + \beta_{10} * \text{Högskola}_{kt-1} + \beta_{11} * \text{Arbetslöshet}_{kt-1} + \beta_{12} * \text{Inkomst}_{kt-1} \\ & + \beta_{10} * \text{Migration}_{kt-1} + \beta_{11} * (\text{Arbetslöshet}_{kt-1} * \text{Inkomst}_{kt-1}) \\ & + \beta_{12} * (\text{Migration}_{kt-1} * \text{Inkomst}_{kt-1}) + \beta_{13} * (\text{dLän}_{ikt} * \text{Inkomst}_{kt-1}) \\ & + \beta_{14} * (\text{dLän}_{ikt} * \text{Arbetslöshet}_{kt-1}) + \beta_{15} * \text{RUB}_{ikt} + \beta_{16} * \text{Totkap}_{ikt} + \varepsilon_{ikt} \end{aligned}$$

där Utträde_{ikt} är en indikatorvariabel som är ett i den tidsperiod som företaget i fråga väljer att lämna marknaden, noll annars. Övriga parametrar och variabler är desamma som beskrivs för (Ekv. 1. I denna ekvation ingår dessutom variabeln RUB_{ikt} som här är kontinuerlig samt variabeln totalt kapital.

Vi förväntar oss att utträde ska vara mindre sannolikt om exempelvis avkastningen på satsat kapital är hög, eller om företagets ackumulerade kapitalstock är stor. Vad gäller överlevnaden för de företag som erhållit RUB så förväntar vi oss att dessa ska ha en högre överlevnadssannolikhet jämfört med företag som i utgångsläget haft liknande karaktäristika. I Nuteks egna utvärderingar av RUB så rapporteras också att överlevnadsgraden efter tre år är högre i gruppen som erhållit bidraget än i gruppen övriga företag. Det är värt att notera att detta också är fallet i vårt dataset, om vi endast jämför genomsnittlig överlevnadsgrad utan att ta hänsyn till andra faktorer som kan tänkas påverka utträde från marknaden. Överlevnadsgraden är för de företag som erhållit RUB 0.90 under den studerade tidsperioden, och endast 0.84 för övriga företag. Resultaten från logitmodellen presenteras i Tabell 9.

Resultaten indikerar att det finns svagt negativa, statistiskt säkerställda samband mellan utträde och avkastning samt kapitalnivåer. Vad gäller RUB:s påverkan visar resultaten dock inte på någon ekonomiskt relevant skillnad i sannolikhet att lämna marknaden mellan de båda grupperna av företag. En beräkning av skillnadens storlek visar att även om resultatet är statistiskt säkerställt och positivt, så är skillnaden mycket liten i absoluta tal. I termer av överlevnadsgrad visar resultaten att, om man konstanthåller för effekterna av avkastningsnivåer, kapitalkrav, lokalisering och konjunktur (via de tidsspecifika fixa effekterna), medför en ökning av stödet med 10 procent¹⁴ att sannolikhet att lämna marknaden ökar med cirka 0,01 procent.

¹⁴ Utvärderat vid genomsnittet av utbetalade stöd.

Tabell 9 Estimationsresultat, sannolikhet att lämna marknaden.

Variabel	Estimation	Standardfel
RUB	3.60e-07	5.55e-08 ***
Totalt kapital	-.0000117	1.73e-06 ***
Avkastning	-.010922	.0042486 ***
Anställda	-.0143169	.0030248 ***
Investeringar	-2.18e-07	1.47e-07
Röd majoritet	-.3365828	.0401313 ***
Politisk styrka	-.2094536	.2286206
Lika	.6624452	.0319172 ***
Högskola	-.1066144	.0305301 ***
Arbetslöshet	-19.63882	5.771579 ***
Inkomst	-1.217654	.2153981 ***
Migration	.8536903	.3194271 ***
Pseudo R ²		

Anm.: * indikerar att resultatet är statistiskt säkerställt på tio procent signifikansnivå. ** indikerar att resultatet är statistiskt säkerställt på fem procent signifikansnivå. *** indikerar att resultatet är statistiskt säkerställt på en procent signifikansnivå.

ITPS, Institutet för tillväxtpolitiska studier, är en statlig myndighet med uppdraget att bidra till en insiktsfull tillväxtpolitik i Sverige. ITPS förser främst Regeringskansliet, riksdagens ledamöter samt andra statliga myndigheter med underlag i form av statistik, utvärderingar och analyser inom näringspolitikens och den regionala utvecklingspolitikens områden.

En insiktsfull tillväxtpolitik grundar sig på:

- Statistik och analyser av näringslivets struktur och dynamik – för att få en aktuell och relevant bild av hot och möjligheter.
- Utvärderingar av resultat och effekter av politiska åtgärder och program – för att lära av genomförda insatser.
- Omvärldsanalyser för att blicka utåt och framåt – vilka är framtidens frågor på den svenska tillväxtpolitikens agenda?

Att förmedla detta underlag är ITPS uppgift.